

Zorgplan

Emelwerda College

2015 - 2019

Inhoud

Inleiding.....	4
Voorwoord	4
1. Organisatie van de zorg in de school.....	5
1.1. Aannamebeleid	5
1.2. De plek van de zorg binnen de school.....	5
1.3. Zorgstructuur	6
2. Basiszorg.....	7
2.1. De organisatie van de basisondersteuning	7
2.2. Begripsafbakening	7
2.3. Vakdocent, mentor en afdelingsleider	8
2.4. Leerlingbespreking	8
3. Tweedelijns ondersteuning	9
3.1. De organisatie van de 2e lijn ondersteuning.....	9
3.2. Begripsafbakening	10
3.3. Leerlingbegeleiders	10
3.4. Remedial teachers.....	10
3.5. De zorgcoördinator.....	10
3.6. Intern Zorg Overleg (IZO).....	11
3.7. Werkwijze intern zorgoverleg	11
3.8. Zorglokaal	11
3.9. Ontwikkelingsperspectiefplan en actieplan	12
4. Derdelijns ondersteuning	13
4.1 De organisatie van de derdelijns lijnondersteuning.....	13
4.2. Begripsafbakening	13
4.3. Zorgadviesteam	14
4.4. De werkwijze van het ZAT	14
4.5. Als de leerling niet verder kan.....	15
5. Aanwezige expertise m.b.t. leerlingenzorg.....	16
5.1. Interne expertise	16
5.1.1. De leerlingbegeleiders.....	16
5.1.2. Zorgcoördinator.....	16
5.1.3. Zorgdocent	17
5.1.4. Ambulant begeleider	17
5.1.5. Remedial teachers	17
5.1.6. De decaan	17
5.1.8. Motorisch remedial trainer	18
5.1.9. Kanjertrainers.....	18
5.1.10. Vertrouwenspersonen.....	18
5.1.11. Coach Beelddenken	19
5.1.12. Coach onderpresteerder	19
5.2. Externe expertise.....	20
5.2.1. Schoolmaatschappelijk werker.....	20
5.2.2. Psychomotorische therapeut	20
6.1. Dyslexie.....	21
Definitie dyslexie	21
6.2. Gevolgen voor het leren en het sociaal-emotioneel functioneren.....	21
6.2.1. Lezen.....	21
6.2.2. Spellen	22
6.2.3. Leren/Algemeen	22
6.2.4 Spreken/Luisteren	22
6.2.5. Moderne vreemde talen	23
6.2.6. Taak- en werkhouding	23

6.2.7 Sociaal-emotioneel functioneren	23
7. Signalering op het Emelwerda College	23
7.1. Informatie uit het basisonderwijs	24
7.2. Observaties door docenten	24
7.3. Signaleringstoetsen in de brugklas.....	24
7.4. Onderzoek na signalering en doorverwijzing	24
7.5. De rapportage voor leerling, ouders en de school.....	24
7.6. Dyslexieverklaring	25
7.7. Aanpassing van het onderwijs: compenserende faciliteiten en dispensaties.....	25
7.8. Aanpassingen die gebruikt (kunnen) worden voor dyslectische leerlingen.....	25
Algemene aanpassingen:.....	25
Aanpassingen met betrekking tot lezen:.....	25
Aanpassingen met betrekking tot schrijven:.....	26
Structuur, stijl en grammaticale correctheid:	26
Handschrift en typevaardigheid:	26
Aanpassingen met betrekking tot toetsen en beoordeling:	26
L2S spraaksoftware	26
7.9. Ernstige rekenproblemen en dyscalculie.....	26
7.10. Waarneembare verschijnselen bij dyscalculie	27
7.11. Consequenties van dyscalculie	27
7.12. Signalering van dyscalculie op het Emelwerda College.....	27
7.13. Dyscalculieverklaring	28
7.14. Begeleiding en ondersteuning bij het rekenonderwijs op het Emelwerda College	29
7.15. Hoogbegaafdheid	29
7.16. Leerlingen met speciale behoeften (auditief- visueel).....	29
7.17. Leerwegondersteunend onderwijs (lwoo)	30
7.18. Begeleiding op het Emelwerda College	31
7.19. De leerling	32
7.20. Vastleggen van vorderingen en evaluatie	32
7.21. Schema procedure toetsen maken in het zorglokaal.....	33
7.22. Schema procedure aanmelden 2e lijn begeleiding (Intern Zorgteam).....	34
7.23. Schema procedure (mogelijke) dyslectische leerlingen	35
7.24. Schema procedure aanmelden spellingbegeleiding	36
7.25. Schema procedure aanmelden Remedial Teaching	37

Inleiding

Voorwoord

Per 1 augustus 2014 is de wet op Passend Onderwijs van kracht geworden. Uitgangspunt van Passend Onderwijs is dat elke leerling recht heeft op goed onderwijs, ook leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben.

Passend Onderwijs beoogt dat zoveel mogelijk leerlingen regulier onderwijs kunnen volgen.

De leerlinggebonden financiering (LGF) is per 1 augustus komen te vervallen. Dit betekent niet dat leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben, deze niet meer krijgen.

De scholen hebben vanaf 1 augustus zorgplicht. Dit houdt in dat de school waar de leerling is aangemeld ervoor verantwoordelijk is om voor een goede onderwijsplek voor de leerling te zorgen. De ouders hebben een informatieplicht naar scholen; zij moeten de school waar zij hun kind aanmelden informeren over een eventuele onderwijsbehoefte van hun kind. Na aanmelding zal het Emelwerda College verdere informatie inwinnen omtrent de ondersteuningsbehoefte van de leerling.

De ondersteuning die het EC kan geven staat beschreven in het ondersteuningsprofiel. We kijken dus of het EC de ondersteuning kan bieden die de leerling nodig heeft.

Als de leerling met een extra ondersteuningsbehoefte geplaatst wordt op het EC, zal de school een ondersteuningspakket aanvragen bij het Regionaal Samenwerkingsverband NOP. Indien het ondersteuningspakket wordt toegekend kan hieruit extra begeleiding worden gegeven zodat de leerling op het EC onderwijs kan volgen.

Dit Zorgplan is een weergave van de huidige stand van zaken. Het biedt structuur. Tegelijkertijd is ook direct duidelijk, dat allerlei zaken in ontwikkeling zijn en regelmatig bijgesteld moeten worden. Dat zal ook zeker gebeuren. In 2018 stellen we voor een periode van vier jaar het Zorgplan weer vast.

J. Stip

1. Organisatie van de zorg in de school

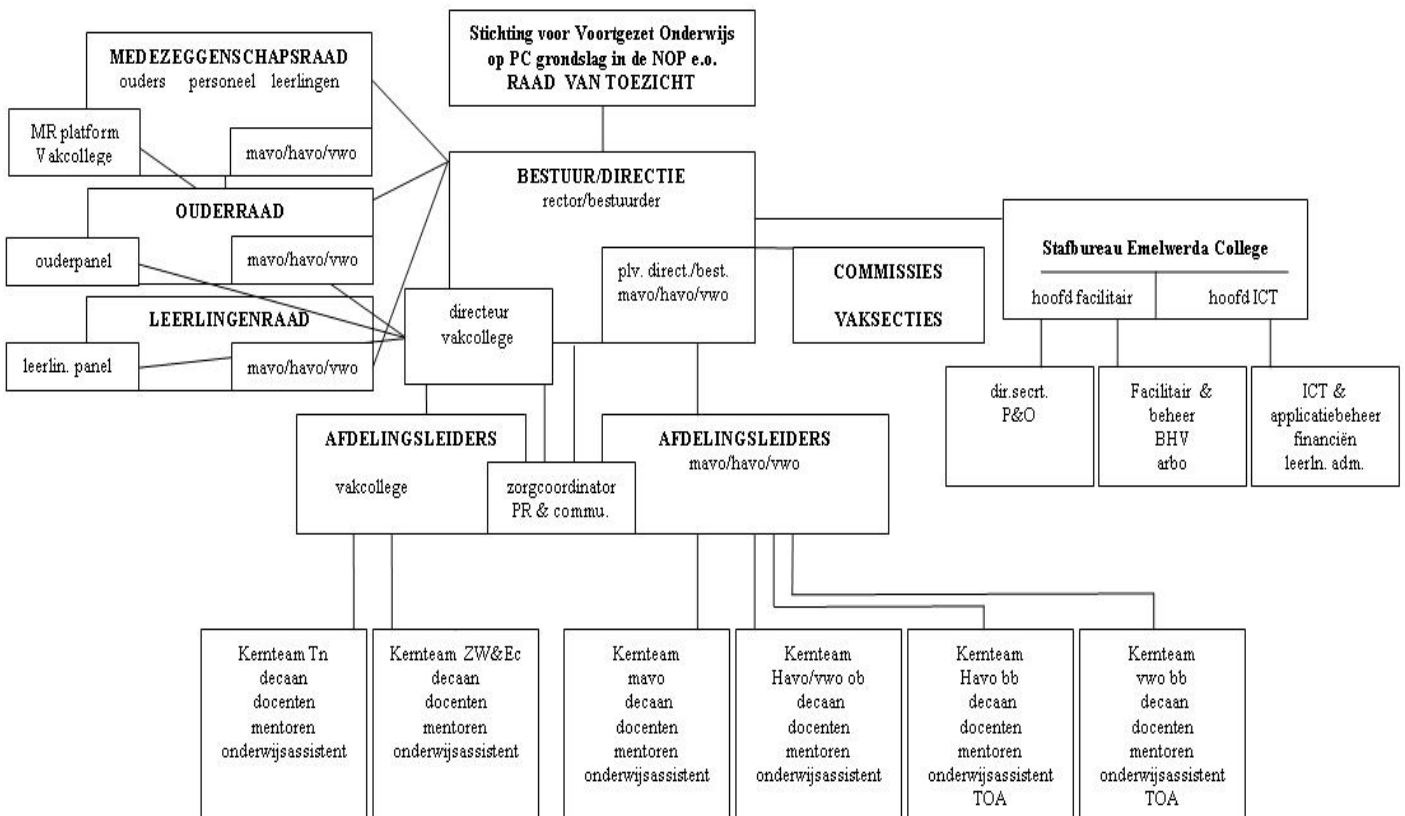
1.1. Aannamebeleid

Het EC heeft een toelatingscommissie. Deze bestaat uit de afdelingsleiders van de onderbouw HAVO/VWO en/of het VMBO, de zorgcoördinatoren en een lid van de PCL. De toelatingscommissie bepaalt of een leerling toelaatbaar is of niet. Wanneer er aanleiding toe is, neemt de toelatingscommissie contact op met de ouders. Er wordt bekeken of de school een passend aanbod kan bieden op de ondersteuningsbehoefte van de leerlingen .

Als de ondersteuningsbehoefte van de leerling te groot is, zal de school in samenwerking met het RSV zoeken naar een passende onderwijsplek voor de leerling.

Als er voldoende plaatsruimte is gaat de zorgplicht in voor een leerling die extra ondersteuning nodig heeft.

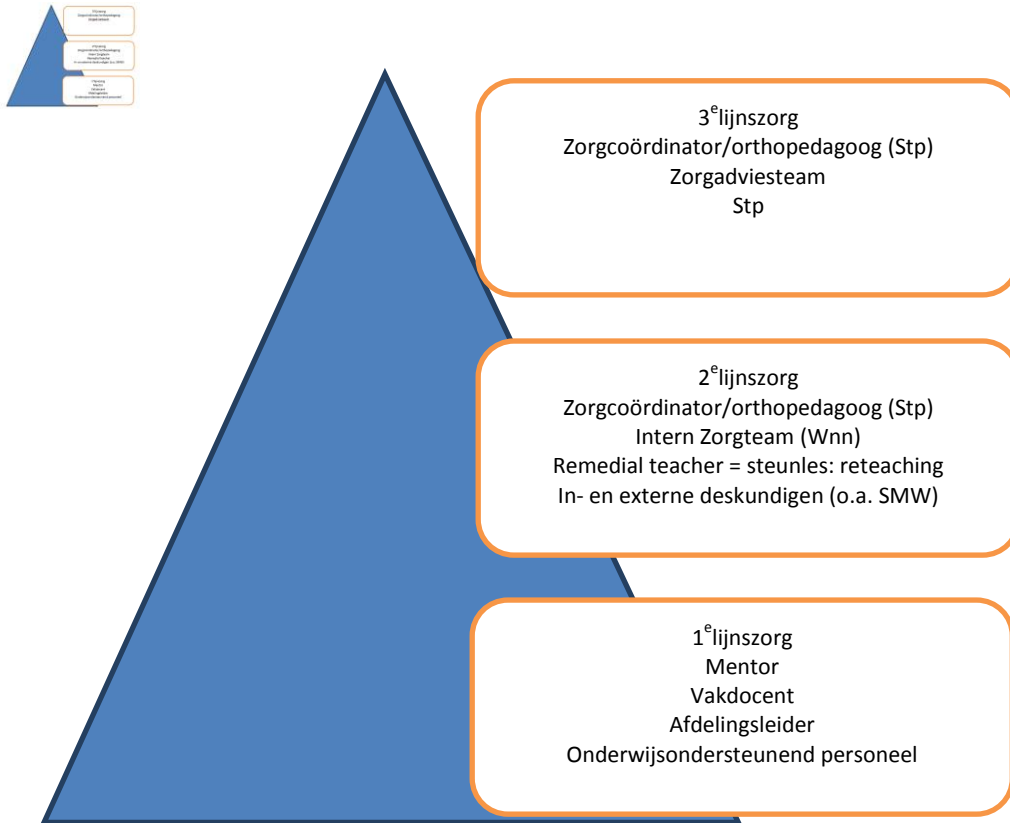
1.2. De plek van de zorg binnen de school

De zorgcoördinator heeft een staffunctie onder de directeur en vervult een adviserende en beleidsmatige rol richting schoolmanagement en maakt deel uit van een kernteam. De beslissingsbevoegdheden liggen bij de afdelingsleiders en de directie.

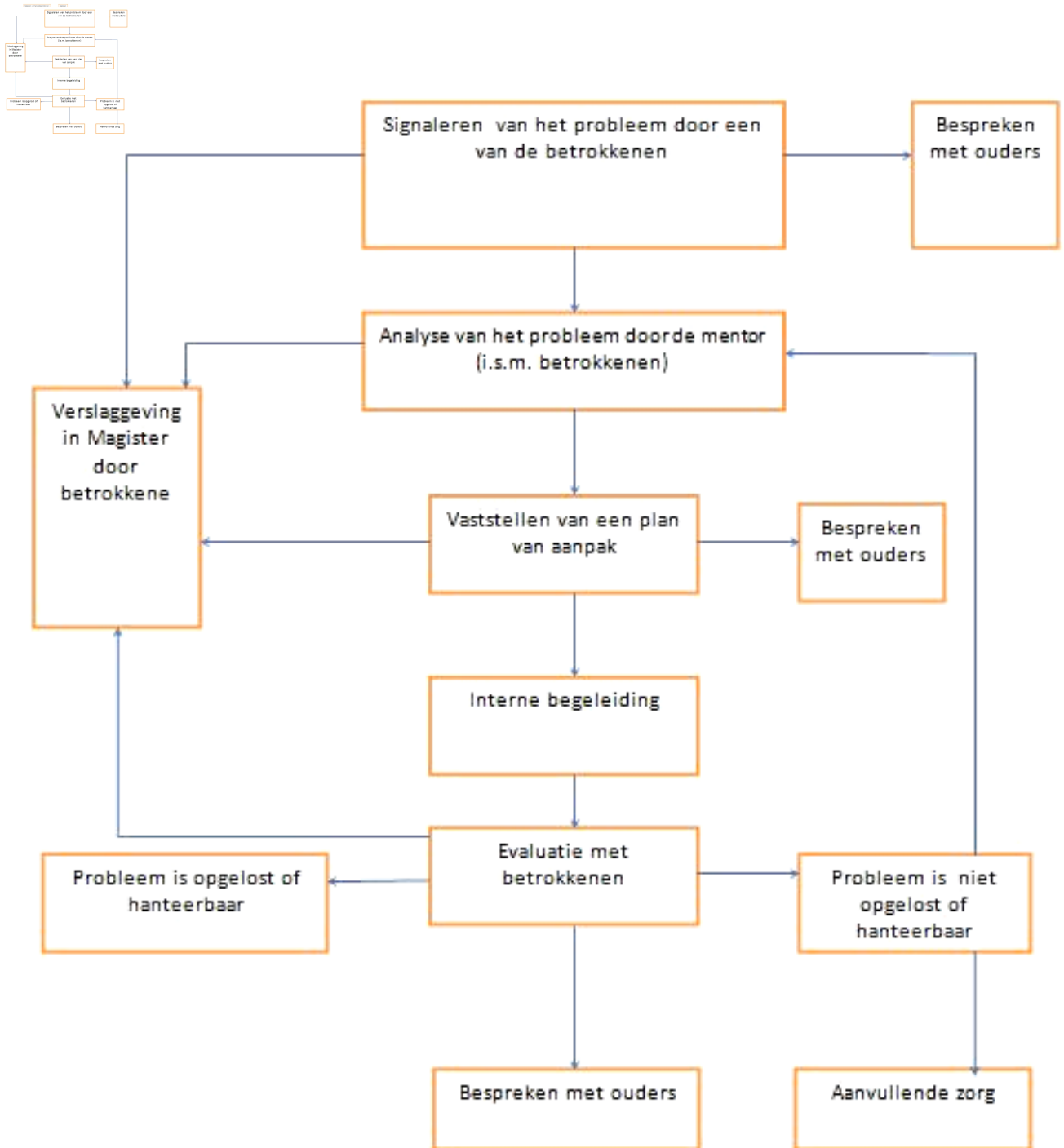
1.3. Zorgstructuur

Schematische weergave van de zorgstructuur binnen het Emelwerda College

2. Basiszorg

2.1. De organisatie van de basisondersteuning

2.2. Begripsafbakening

De basisondersteuning vormt het pedagogisch kader van de school. Het is het geheel aan preventieve interventies en kortdurende curatieve interventies, die het onderwijsleerproces van de leerling ondersteunen. Uitgangspunt is dat de basiszorg de zorg is, die je in elke klas aan alle leerlingen kan geven. Hierbij gaat het om het volgen van de leerling, het inspelen op de didactische -

en pedagogische behoefte van de leerling, het pedagogisch klimaat, de sociaal-emotionele ontwikkeling en de deskundigheid van de docenten.

2.3. Vakdocent, mentor en afdelingsleider

De vakdocenten en de overige medewerkers geven met ondersteuning van de ouders gezamenlijk vorm aan het pedagogisch klimaat, waarin de leerlingen zich veilig voelen en optimaal kunnen leren. De vakdocent zorgt voor een adequate didactiek, zodat de leerlingen de lesstof begrijpen en kunnen verwerken.

De mentor is de spil in de begeleiding. Hij/zij verzorgt een aantal lessen, waaronder de mentorlessen, en volgt de vorderingen en het welbevinden van de leerlingen. Verder is er aandacht voor de sfeer in de groep. Bij studieproblemen of sociaal-emotionele problemen vervult de mentor een zeer belangrijke rol. Hij is het eerste aanspreekpunt voor zowel de leerling als de ouder(s)/verzorger(s). Hij vormt de schakel tussen school en thuis. Hierbij wordt hij ondersteund door de vakdocenten.

Doordat er gewerkt wordt met kernteams, met voor ouders en leerlingen, herkenbare en zichtbare eenheden, wordt de informatie tussen mentor en vakdocenten snel uitgewisseld.

Iedere afdelingsleider stuurt een kernteam aan. De afdelingsleider is verantwoordelijk voor het onderwijs en de begeleiding en voor de dagelijkse gang van zaken in zijn/haar afdeling.

2.4. Leerlingbespreking

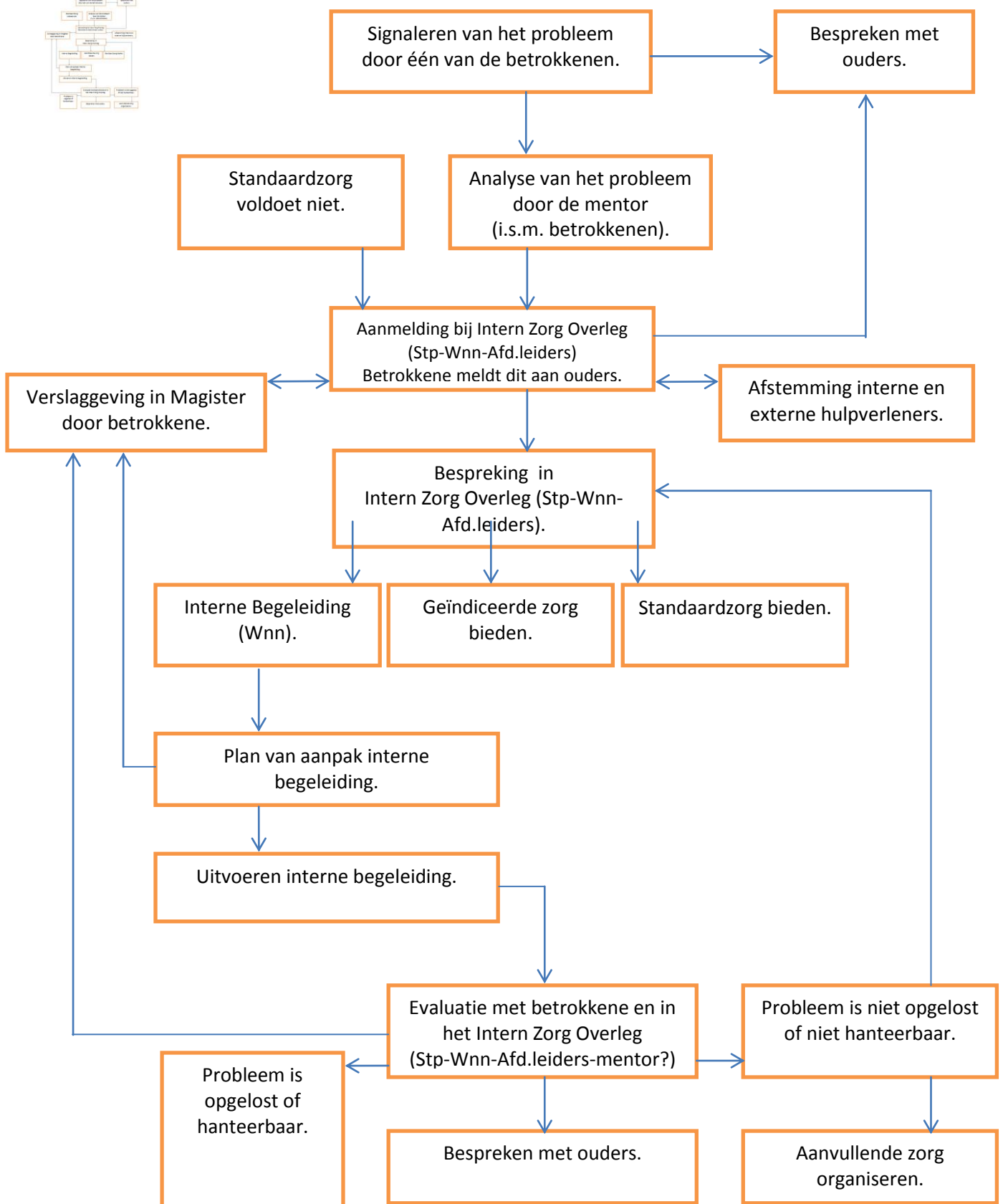
De leerlingbespreking neemt in de zorgstructuur van het Emelwerda College een belangrijke plaats in. Tijdens de leerlingbespreking worden de problemen van de leerlingen gesignaleerd en wordt een gezamenlijk actieplan of een onderwijsperspectiefplan met het docententeam gemaakt.

De docenten zijn geschoold en werken volgens het ELB principe; Effectieve Leerling Bespreking.

3. Tweedelijnsondersteuning

3.1. De organisatie van de 2e lijn ondersteuning

3.2. Begripsafbakening

Als blijkt uit de resultaten, de leerlingbespreking of anderszins dat de basiszorg niet toereikend is en dat er meer gespecialiseerde zorg nodig is, kan er aanvullende zorg geboden worden vanuit de tweedelijnszorg. Uitgangspunt van de tweedelijnszorg is dat deze kortdurend is en gericht op versterking van de leerling en/of docenten, zodat het onderwijsproces niet belemmerd wordt. Het interne zorgteam speelt een belangrijke rol in de tweedelijnszorg. De leerlingbegeleider en de remedial teachers zijn gekoppeld aan de kernteams en kijken samen met de mentoren naar de aanpak van deze leerlingen met leerproblemen, gekoppeld aan het groepsproces op basis van de actie- groepsplannen en onderwijsperspectiefplannen.

3.3. Leerlingbegeleiders

De leerlingbegeleiders zijn gekoppeld aan de verschillende kernteams. Zij dragen zorg voor de meer persoonsgerichte begeleiding van de leerlingen. Zij zetten zich speciaal in om leerlingen te begeleiden met problemen van sociaal-emotionele en problemen die gedragsmatig van aard zijn. De problemen kunnen klein zijn, zeer tijdelijk van aard, maar ook aanzienlijk en langdurig. De begeleiding kan individueel zijn, maar ook in groepjes plaatsvinden. Daarnaast ondersteunen zij met hun expertise de mentoren, de vakdocenten en de afdelingsleiders. Zij beschikken in voorkomende gevallen over gespecialiseerde kennis en coachen de mentor en docenten bij het vergroten van de handelingsbekwaamheid.

Het gaat om veelsoortige problemen, zoals bijv.:

- Gezondheid.
- Relatie met anderen.
- Omgaan specifieke leerproblemen.
- Leren plannen en organiseren.
- Ondersteunen bij het verzorgen van het mentoraat.

3.4. Remedial teachers

De remedial teachers zijn verbonden aan de verschillende kernteams en nemen deel aan de leerlingbespreking. Ze zijn er voor de leerlingen met specifieke leerproblemen. De vaste begeleiding bestaat uit het verzorgen van steunlessen. Uitgangspunt van de remedial teaching is dat deze kortdurend is en ter versterking is van het onderwijsleerproces van de leerling.

3.5. De zorgcoördinator

De zorgcoördinator speelt een centrale rol binnen het zorgbeleid van de school. Hij stuurt zaken aan betreffende sociaal-emotionele en pedagogische-didactische begeleiding van de leerlingen en is rondom leerlingenzorg het aanspreekpunt zowel binnen de school als voor de externe partners. Ook heeft hij zorg voor zowel de preventieve als de curatieve zorg binnen de school.

De zorgcoördinator coördineert de leerlingenzorg voor de school. Hij is voorzitter van het IZO en het ZAT, geeft leiding aan de zorgspecialisten/leerlingbegeleiders en heeft zitting in de plaatsingscommissie.

De zorgcoördinator is daarnaast ook belast met de aanvraag, informatieverstrekking en coördinatie van alle onderzoeken bij Aandacht+ en/of andere instellingen en neemt in voorkomende gevallen zelf testen af zoals de PMTK, NPV-J en SSAT.

Indien er aanwijzingen zijn voor de aanwezigheid van dyslexie of dyscalculie neemt hij een leervooraanonderzoek en/of rekenvoorwaardenonderzoek af bij de leerlingen.

Hij coördineert de begeleiding bij dyslexie en dyscalculie en ontwikkelt het beleid hierin. Ook zorgt hij mede voor deskundigheidsbevordering op het gebied van gedrag- leerproblematiek aan de docenten en/of de leden van het intern zorgteam.

Hij is mede verantwoordelijk voor de ontwikkelingsperspectiefplannen ten behoeve van leerlingen met een ondersteuningsbehoefte.

3.6. Intern Zorg Overleg (IZO)

Als de ondersteuningsbehoefte van een leerling te complex wordt voor de mentor of de vakdocent, wordt de leerling ter bespreking aangemeld bij het intern zorgoverleg. Het intern zorgoverleg wordt gevormd door de zorgcoördinator, de orthopedagoog van Aandacht+, de Onderwijsspecialist Nieuwe Stijl van Eduvier en de leerlingbegeleiders. Indien noodzakelijk worden externe deskundigen (SMW , GGD enz.) uitgenodigd door de zorgcoördinator ter versterking.

Het intern zorgoverleg bespreekt structureel leerlingen bij wie de ondernomen acties vanuit de andere overleggen niet tot een zichtbare/meetbare verbetering/verandering hebben geleid. Het intern zorgoverleg bekijkt welke mogelijkheden er zijn om tot verbetering c.q. positieve verandering te komen. Het intern zorgoverleg kan concluderen dat het noodzakelijk is om derdelijnszorg in te schakelen.

In het intern zorgoverleg kunnen verschillende routes worden uitgezet:

- De mentor/docent krijgt vanuit het interne zorgteam een onderbouwd advies.
- Er wordt een begeleidingstraject uitgezet, gebruikmakend van de in school aanwezige expertise. Dit kan begeleiding zijn van de leerlingbegeleiders vanuit school, de Onderwijsspecialist Nieuwe Stijl vanuit Eduvier, een leerlingbegeleider vanuit Rebound, de faalangstreductietrainer, schoolmaatschappelijk werk of de vertrouwenspersoon. De zorgcoördinator is verantwoordelijk voor de inzet en bewaakt het proces.
- Het intern zorgoverleg constateert dat er sprake is van ernstige en/of meervoudige problematiek en schakelt de derdelijns zorg in.

3.7. Werkwijze intern zorgoverleg

De aanmelding bij de zorgcoördinator is schriftelijk via het aanmeldingsformulier. De gemaakte afspraken worden door de leerlingbegeleider vastgelegd in Magister

Indien wenselijk schuiven in- en externe deskundigen (bijv. schoolmaatschappelijke werk, GGD consulent enz.) aan.

De voorzitter van het intern zorgoverleg is de zorgcoördinator en is verantwoordelijk voor de agenda van het intern zorgteam.

Het is vanuit een complexe zorgvraag dat de zorgcoördinator, met informatie vanuit het interne zorgoverleg (IZO), besluit een leerling aan te melden voor bespreking in het ZAT.

3.8. Zorglokaal

In het schooljaar 2015/2016 willen we starten met één zorglokaal voor mavo/havo/vwo (onderbouw en bovenbouw). In het zorglokaal krijgen onze zorgleerlingen de rust die zij nodig hebben, wordt door begeleiders met hen gesproken over het huiswerk, over hoe je moet plannen en leren. Er kan geholpen worden bij het schoolwerk. Bovendien is er ruimte om te praten over persoonlijke problemen. Wij proberen met het zorglokaal een bijdrage te leveren aan het realiseren van “passend onderwijs” aan onze zorgleerlingen.

De zorgdocenten en leerlingbegeleiders, die de begeleiding verzorgen van zorgleerlingen (bijvoorbeeld: ADHD, PDD-NOS, Asperger), zullen ook vaak in of vlak bij het zorglokaal te vinden zijn.

Soms is het nodig dat een leerling een periode buiten de klas werkt. Bijvoorbeeld doordat deze leerling intern geschorst is. Wij maken dan afspraken over het gedrag in het zorglokaal en over het werk dat die leerling daar verricht.

Er zijn dagelijks vaste begeleiders in het zorglokaal aanwezig.

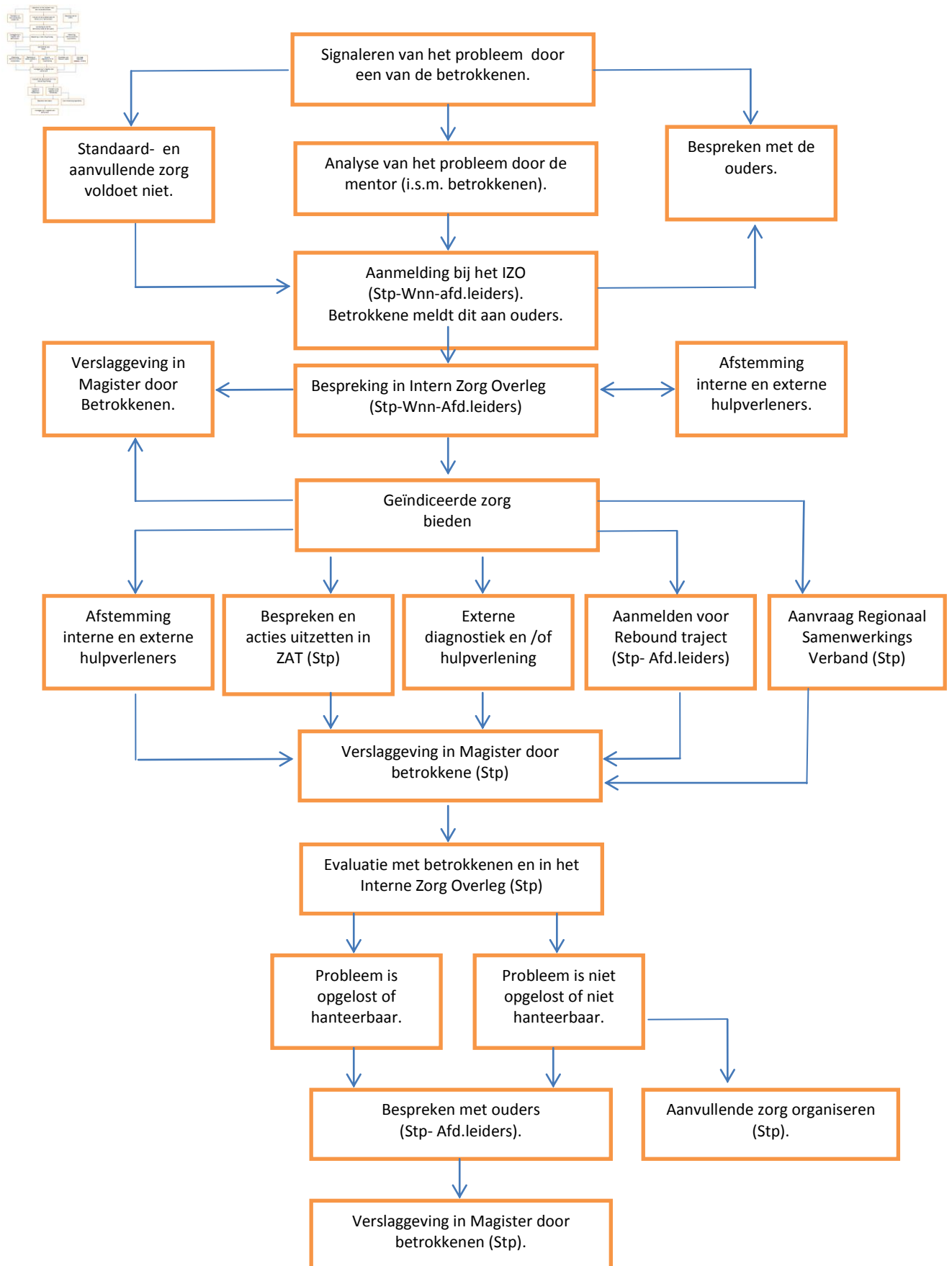
Het zorglokaal is natuurlijk niet voor iedereen toegankelijk; een leerling mag er heen als hij/zij binnen de zorg begeleid wordt én als daarover afspraken gemaakt zijn door de zorgcoördinator, het IZO en de afdelingsleiders.

3.9. Ontwikkelingsperspectiefplan en actieplan

Voor leerlingen die individuele begeleiding krijgen vanuit de tweedelijnszorg wordt een actieplan of een ontwikkelingsperspectiefplan (opp) opgesteld. Het ontwikkelingsperspectiefplan wordt minimaal één keer per jaar geëvalueerd. Het actieplan wordt na 6 weken geëvalueerd.

4. Derdelijns ondersteuning

4.1 De organisatie van de derdelijns lijnondersteuning

4.2. Begripsafbakening

Wanneer de ondersteuningsbehoefte dusdanig groot is dat vanuit de tweede lijn zorg onvoldoende ondersteuning kan worden geboden, wordt de hulp ingeroepen van derdelijnsspecialisten. Hierbij gaat het vaak om intensieve specialistische en langdurige zorg. Hiervoor kan extra ondersteuning aangevraagd worden bij het RSV. De leerling wordt – na schriftelijke toestemming door ouders – door de zorgcoördinator aangedragen voor het externe zorgadvies team. (ZAT).

Het ZAT-overleg vindt plaats tijdens het intern zorgteamoverleg. De betrokken participanten worden twee weken voorafgaand aan het ZAT-overleg uitgenodigd door de zorg coördinator /orthopedagoog.

De betrokken leerlingbegeleider, de afdelingsleider, de orthopedagoog van Aandacht+, de Onderwijsspecialist Nieuwe Stijl van Eduvier en een medewerker van Rebound zijn hierbij ook aanwezig.

In het ZAT wordt vastgesteld welke (interne en/of externe) ondersteuning de leerling nodig heeft om met succes de opleiding af te ronden, welk arrangement het beste past en wat de mogelijkheden van de school zijn.

4.3. Zorgadviesteam

Als het besluit is genomen om de leerling te bespreken in het ZAT, vraagt de mentor toestemming aan de ouders en de leerling (16 jaar of ouder). In het ZAT (IZT + externe deskundigen) worden leerlingen besproken die om welke reden dan ook vastlopen op school. Het ZAT richt zich met name op sociaal- emotionele of sociaal-medische problemen en leerlingen met een gedragsproblematiek.

De zorgcoördinator en/of de teamleider bespreekt de voortgang met de ouders, de mentor en de leerling. De zorgcoördinator stelt een OPP op. Het plan wordt besproken met de leerling en de ouders. De mentor evalueert het plan met de docenten, de ouders en de leerling.

4.4. De werkwijze van het ZAT

De mentor vraagt toestemming aan de ouders om hun zoon/dochter in het ZAT te bespreken. De aanmelding bij de zorgcoördinator is schriftelijk via het aanmeldingsformulier (zie bijlage). Het is vanuit een complexe zorgvraag dat de zorgcoördinator vanuit het interne zorgteam besluit een leerling aan te melden in het ZAT.

De teamleiders worden twee weken voor aanvang van ZAT op de hoogte gebracht over welke leerlingen er in het ZAT worden besproken.

De voorzitter van het ZAT is de zorgcoördinator. De betrokken leerlingbegeleider, de orthopedagoog van Aandacht+, de onderwijsspecialist Nieuwe Stijl van Eduvier en een medewerker van Rebound zijn permanent aanwezig.

Externe partners c.q. specialisten (GGD, schoolarts, BJZ en LPA worden, als hier aanleiding toe is twee weken voorafgaand aan het ZAT, uitgenodigd door de zorgcoördinator.

De betrokken leerlingbegeleiders communiceren de door het ZAT opgestelde adviezen naar de mentoren en de afdelingsleiders.

De gemaakte afspraken worden door de mentor vastgelegd in Magister.

Het is wenselijk dat de leerlingbegeleider minimaal één keer gesproken heeft met de leerling.

4.5. Als de leerling niet verder kan

Bij ernstige gedragsproblematiek is het niet altijd mogelijk om een adequate leeromgeving te realiseren. De afdelingsleider zet in overleg met de mentor het traject uit met de leerling. Hierbij kan de afdelingsleider advies vragen aan het ZAT. Het ZAT komt 6x per jaar bijeen.

Wanneer stoppen met begeleiden en hulp bieden? Waar ligt de grens van de zorg?

Als de school niet meer op een goede manier met een situatie kan omgaan: als doorgaan niet goed is:

- In het belang van de leerling
- In het belang van andere leerlingen
- In het belang van de veiligheid op school

Meer concreet: Als er geen voortuitgang meer geboekt wordt terwijl de betrokkenen van alles geprobeerd hebben (meerdere trajecten gelopen)

Organisatie van uitplaatsing

De ouders van de leerling zijn in het afgelopen traject voortdurend door de mentor en de zorgcoördinator geïnformeerd en als gesprekspartner betrokken bij de gang van zaken. De afdelingsleider legt de contacten met het RSV om de uitplaatsing te regelen.

Voorwaarde voor plaatsing in het voortgezet speciaal onderwijs is dat het samenwerkingsverband daarmee instemt. In dat geval krijgt de leerling een toelaatbaarheidsverklaring (tlv).

In het voortraject van de aanvraag moet het ondersteuningsplatform van het RSV betrokken worden. Dit platform heeft tot taak om in een vroegtijdig stadium de school, de ouders en de leerling te begeleiden.

Voordat een tlv aangevraagd wordt, zal eerst worden gezocht naar alternatieve mogelijkheden. Om te beoordelen of een leerling uiteindelijk een tlv krijgt, vraagt het RSV in ieder geval advies aan deskundigen.

Bij een positief besluit wordt een tlv afgegeven. Verder geldt het volgende:

Het bevoegd gezag van de school van aanmelding vraagt de ltv aan (niet ouders).

De school en de ouders kunnen bij het RSV bezwaar aantekenen tegen het besluit van het RSV (Regionaal Samenwerkingsverband)

Wanneer er geen tlv wordt afgegeven moet de school waar de leerling is aangemeld, zoeken naar een andere passende plek voor de leerling. De zorgplicht blijft dan bij de aanmeldingsschool. Het ondersteuningsplatform van het RSV is daarbij behulpzaam.

5. Aanwezige expertise m.b.t. leerlingenzorg

5.1. Interne expertise

De mentor en het kernteam (eerstelijnszorg).

De school is verdeeld in kernteams. Deze kernteams zijn samen met de afdelingsleiders verantwoordelijk voor het onderwijs en de begeleiding van hun groep leerlingen.

De indeling in kernteams is als volgt:

- Klas 1 t/m 4 Vakcollege Zorg & Welzijn & Economie Basisberoepsgerichte Leerweg en Kaderberoepsgerichte Leerweg.
- Klas 1 t/m 4 Vakcollege Techniek Basisberoepsgerichte Leerweg en Kaderberoepsgerichte Leerweg.
- klas 1 t/m 4 Gemengde Leerweg en Theoretische Leerweg (mavo)
- klas 1 en 2 Havo en VWO
- Klas 3, 4 en 5 Havo
- Klas 3, 4, 5 en 6 VWO

Een centrale rol in de begeleiding speelt de mentor. Deze volgt de leerlingen van zijn of haar klas systematisch op het terrein van studieresultaten en persoonlijke ontwikkeling. Hij /zij trekt veel met de klas op en onderhoudt in eerste instantie de contacten met de ouders en treedt als intermediair op tussen leerlingen, vakdocenten en de afdelingsleider. Het kernteam is verantwoordelijk voor de ontwikkeling en evaluatie van het begeleidingsprogramma.

Het kernteam kan bij de begeleiding een beroep doen op andere interne specialisten (tweede- en derdelijnszorg).

5.1.1. De leerlingbegeleiders

De leerlingbegeleiders zijn gekoppeld aan de verschillende kernteams. De leerlingbegeleiders beschikken over gespecialiseerde kennis en dragen de zorg voor de meer persoonsgerichte begeleiding van de leerlingen. Zij begeleiden met name leerlingen die problemen hebben met de executieve functies die van invloed zijn op het plannen en organiseren. Zij zetten zich daarnaast in mindere mate in om leerlingen te begeleiden met sociaalemotionele en problemen die gedragsmatig van aard zijn. Zij ondersteunen met hun expertise de mentoren, de vakdocenten en de teamleiders.

5.1.2. Zorgcoördinator

De zorgcoördinator coördineert de leerlingenzorg voor de school. Hij is voorzitter van het IZO en het ZAT, geeft leiding aan de zorgspecialisten/leerlingbegeleiders en heeft zitting in de plaatsingscommissie.

De zorgcoördinator is daarnaast ook belast met de aanvraag, informatieverstrekking en coördinatie van alle onderzoeken bij Aandacht+ en/of andere instellingen en neemt in voorkomende gevallen zelf testen af zoals de PMTK, NPV-J en SSAT.

Indien er aanwijzingen zijn voor de aanwezigheid van dyslexie of dyscalculie neemt hij een leervooraanonderzoek en/of rekenvooraanonderzoek af bij de leerlingen.

Hij coördineert de begeleiding bij dyslexie en dyscalculie en ontwikkelt het beleid hierin. Ook zorgt hij mede voor deskundigheidsbevordering op het gebied van gedrag- leerproblematiek aan de docenten en/of de leden van het intern zorgteam.

Hij is mede verantwoordelijk voor de ontwikkelingsperspectiefplannen ten behoeve van leerlingen met een ondersteuningsbehoefte.

De zorgcoördinator speelt zo een centrale aansturende rol binnen het zorgbeleid van de school. Hij stuurt zaken aan betreffende sociaal-emotionele en pedagogische-didactische begeleiding van de leerlingen en is rondom leerlingenzorg het aanspreekpunt zowel binnen de school als voor de externe partners en heeft zowel zorg voor de preventieve als de curatieve zorg binnen de school.

5.1.3. Zorgdocent

De zorgdocent verzorgt de begeleiding aan leerlingen met een speciale behoefte. Zorgdocenten hebben minder lesgevende taken dan andere docenten en besteden een aantal uren op jaarbasis aan deze extra begeleiding en houden hun deskundigheid op peil.

De zorgdocent voert meestal zelf ook de extra begeleiding uit en wordt hierin bijgestaan door ambulante begeleiders uit verschillende Regionale Expertise Centra.

5.1.4. Ambulant begeleider

De ambulant begeleider van het Regionaal Expertise Centrum brengt extra deskundigheid de school in, waar de zorgdocent en de mentor op terug kunnen vallen. Hij/zij zorgt voor extra begeleiding van de leerling en is samen met de zorgdocent verantwoordelijk voor het ontwikkelingsperspectiefplan (opp) en betreft ouders en leerlingen daarbij d.m.v. structureel overleg.

Het is het beleid van het Emelwerda College om per cluster één ambulant begeleider te hebben. Op die manier kunnen zij structureel op vaste data en tijdstippen aanwezig zijn om hun deskundigheid te kunnen overdragen.

5.1.5. Remedial teachers

De remedial teachers zijn verbonden aan de kernteams en nemen op uitnodiging deel aan het IZO. Zij nemen deel aan de kernteamvergaderingen en verzorgen vaste programma's tijdens de steunlessen. De vaste begeleiding bestaat uit het verzorgen van de steunlessen en het coördineren en begeleiden van Muiswerk en Smartrekenen.

De remedial teachers zijn er voor de leerlingen met specifieke leerproblemen. Bij leerstoornissen als dyslexie en dyscalculie kan in principe kortdurend een remedial teacher, bij de steunlessen, ingezet worden. Uitgangspunt van de RT is dat deze kortdurend is en ter versterking is van het onderwijsleerproces van de leerling.

5.1.6. De decaan

De decaan speelt in samenwerking met de mentor en vakdocent(en) een belangrijke rol bij de loopbaanbegeleiding. Het Emelwerda College kent een uitgebreid programma om gedurende de gehele schoolloopbaan leerlingen te helpen bij het kiezen. Daarnaast kunnen de leerlingen voor meer gespecialiseerde adviezen bij de decanen terecht.

5.1.7. Faalangstreductietrainer

Op basis van de SAQI, signalerings- en vragenlijsten en observaties meldt de mentor bij de zorgcoördinator/orthopedagoog en de faalangstreductietrainer een leerling aan. De leerling wordt indien noodzakelijk nog uitgenodigd om een aanvullende test (SSAT) te komen maken. Deze test helpt om te bepalen in welke situaties er last van faalangst ervaren wordt. Vervolgens wordt er door de faalangstreductietrainer met de leerling een gesprek gevoerd en bekeken of een faalangstraining voor deze leerling zinvol is. Het betreft leerlingen die geen examens doen.

Dezelfde procedure is van toepassing voor leerlingen uit examenklassen. Met dien verstande dat deze examenvreestraining wordt verzorgd door de examenvreestrainers van Aandacht+. De zorgcoördinator /orthopedagoog is verantwoordelijk voor de aanmelding enz.

5.1.8. Motorisch remedial trainer

De mentor kan een leerling aanmelden voor motorische remedial hulp op het Emelwerda College. Deze MRT levert een bijdrage aan de ontwikkeling van een leerling en is bestemd voor leerlingen met problemen in de motoriek. Zij doet dit door fysieke oefeningen aan te bieden, die vooral thuis geoefend moeten worden. Door de manier van werken zullen de spier-zenuw en zenuw-spier verbindingen verstevigd worden en een aantal delen in de hersenen zal beter met elkaar gaan samenwerken.

Het doel is om door middel van deze motorische oefeningen, het zelfbeeld sterker te maken, zodat een leerling zich steviger in zijn schoenen voelt staan, zich beter in de klas voelt en vanuit een sterkere basis verder kan groeien.

Vanuit de gegevens, observaties of voorvallen zal gekeken worden of er problematiek is. Er wordt contact gelegd met mentor, LO- docent en thuis. Via een testles worden de specifieke motorische problemen geconstateerd en vervolgens worden ouders/verzorgers uitgenodigd om de eerste les op school in een klein groepje bij te wonen. Het eerste stuk van het programma zal voor de duur van 8 weken zijn, waarna geëvalueerd en bekeken wordt of de noodzaak aanwezig is de MRT te verlengen naar 15 weken.

5.1.9. Kanjertrainers

De kanjertrainers geven een aantal lessen met bijbehorende oefeningen om de sfeer in een klas te bewaren (preventief) of te verbeteren (curatief).

Deze Kanjertraining wordt gegeven tijdens de mentorles.

Het vormt voor het Emelwerda College de leidraad om pedagogisch beleid te maken.

De Kanjertraining is een probaat en erkend middel tegen pestproblematiek en versterkt de sociale vaardigheden bij leerlingen door het aanleren van verschillende oplossingsstrategieën bij het pesten en andere conflicten. De training heeft een leerlingvolgsysteem dat erkend is door de Cotan en wordt tevens door de onderwijsinspectie gebruikt om sociale opbrengsten bij kinderen te meten.

5.1.10. Vertrouwenspersonen

Op iedere locatie van het Emelwerda College zijn vertrouwenspersonen aangesteld. Via de schoolgids of de mentor worden leerlingen erop gewezen dat zij bij hem/haar terecht kunnen.

De vertrouwenspersoon heeft drie duidelijk omschreven taken:

- De opvang van leerlingen en medewerk(st)ers die last hebben van pesten, seksuele intimidatie of agressie, en met hem/haar zoeken naar de meest optimale oplossing van de gerezen conflicten.

- Het voorlichten/informereren van de leerlingen en de medewerk(st)ers over zijn/haar werkwijze en hoe de medewerk(st)ers hem/haar kunnen benaderen. De vertrouwenspersoon doet dit het beste door persoonlijk contact.
- Gevraagd en ongevraagd adviseren van het management over knelpunten in het beleid. De vertrouwenspersoon zal dat ten minste jaarlijks doen op basis van het jaarverslag waarin hij/zij de behandelde zaken analyseert.

Geheimhouding

De vertrouwenspersoon belooft geheimhouding, maar geeft aan dat er omstandigheden zijn waarin de vertrouwenspersoon niet in staat is die geheimhouding waar te maken. Een probleem kan niet exclusief voor de vertrouwenspersoon bestemd zijn.

De vertrouwenspersoon is ook na het neerleggen van zijn/haar functie blijvend tot geheimhouding verplicht.

5.1.11. Coach Beelddenken

De meeste leerlingen denken voornamelijk verbaal. Dit is in taal (woorden en zinnen). De beelden die zij zien, zijn alleen illustratief en ondersteunend voor de manier waarop zij denken. De beelden die zij zien, zijn ondergeschikt aan de taal (de woordbeelden) waarin gedacht wordt. Deze manier van verbaal denken wordt 'taaldenken' genoemd.

Talige leerlingen zijn meestal analytisch ingesteld en kunnen zich op details (woorden) concentreren. Beelddenken is echter denken in beelden en gebeurtenissen en niet in woorden en begrippen. Het kan worden omschreven als een ruimtelijk denken. Beelddenkers zien beelden van situaties en gebeurtenissen, waarin meerdere zaken tegelijkertijd zichtbaar worden. Daardoor overziet de beelddenker snel het geheel en ziet hij snel de oplossing. Het onder woorden brengen van die oplossing is echter een probleem. Beelddenkende leerlingen denken associatief en overzien meer het geheel van de dingen. Ze leggen verbanden en voegen eigen ervaring en kennis toe. In het Voortgezet Onderwijs worden ze vaak geconfronteerd met onbegrip, omdat ze niet dat ene woord (of het verkeerde woord) wisten op te roepen ondanks het feit dat ze de leerstof wel begrepen.

De beelddenker heeft een ander gevoel voor tijd of minder tijdsbesef. Ze komen regelmatig te laat, zijn afspraken vergeten of komen veel te vroeg. Alles gebeurt tegelijkertijd, op hetzelfde moment en in dezelfde plaats. Beelddenkers ordenen de dingen in de ruimte.

Een beelddenker verwerkt informatie sneller (32 beelden per seconde) dan een taaldenker (2 woorden per seconde). Een nadeel is dat een beelddenker moeite heeft om in woorden duidelijk te maken wat hij denkt. Dit kan voor lees- en spellingsproblemen zorgen.

Alhoewel de symptomen van dyslexie en beelddenken sterk op elkaar lijken, betekenen beide begrippen niet hetzelfde. Dyslexie is een neurologische stoornis. Beelddenken is een oorspronkelijk denkproces, waarbij het visuele leersysteem de voorkeur geniet.

Goede begeleiding helpt de beelddenker. Een beelddenker kan dus wel kenmerken van dyslexie vertonen, maar er is een duidelijk verschil: de problemen bij dyslexie zijn blijvend.

Met speciale visuele leertechnieken krijgen beelddenkende kinderen en de leerkrachten een handvat aangereikt van de coach beelddenken om talige leerstof visueel te maken. Zo kunnen kinderen hun beeldende talenten inzetten bij het leren.

De coach beelddenken kan daarnaast onderzoek verrichten naar beelddenken.

5.1.12. Coach onderpresteerder

(Hoog)begaafde leerlingen beschikken over de potentie om hoge prestaties te leveren. Toch komt dit niet altijd tot uiting. Kennis van mogelijke kenmerken van (hoog)begaafde onderpresteerders is daarom van belang ten behoeve van de signalering van deze leerlingen.

Wetende dat (hoog)begaafde leerlingen goed en snel kunnen leren, verwacht je eigenlijk dat er op school weinig tot geen problemen zullen optreden. Dat geldt echter niet voor alle (hoog-)begaafde leerlingen. Omdat zij in het huidige onderwijs vaak niet op niveau worden aangesproken, lopen ze een groot risico om gedemotiveerd te raken, met gedragsproblemen en onderpresteren als gevolg. Het is dan ook belangrijk deze leerlingen zo snel mogelijk te signaleren, zodat deze problemen zoveel mogelijk voorkomen en opgelost kunnen worden.

Begeleiding van onderpresteerders door de coach richt zich op hoe ernstig het is dat de leerling onder presteert (absolute onderpresteerder of relatieve onderpresteerder).

De leerlingen presteren namelijk niet alleen onder het eigen niveau, maar ook onder het groepsgemiddelde en de coach onderpresteerder blijft deze leerling volgen gedurende de gehele schoolloopbaan.

Daarnaast doet de coach onderzoek wat de werkelijke reden van het onderpresteren is, stelt het didactisch niveau van de leerling vast en stelt een evenwichtig onderwijsaanbod samen.

De coach onderzoekt de leerstrategieën van de leerling kind op effectiviteit en informeert en verstrekt handelingsadviezen aan het docententeam.

5.2. Externe expertise

5.2.1. Schoolmaatschappelijk werker

Op het EC houdt schoolmaatschappelijk werk structureel spreekuur. Leerlingen kunnen zich schriftelijk aanmelden.

De schoolmaatschappelijk werker houdt zich bezig met leerlingen die in een dusdanig lastige situatie zitten, dat het functioneren op school hierdoor ernstig wordt belemmerd. Het betreft o.a. lichte vormen van psychosociale hulp, advies en ondersteuning en het begeleiden van leerlingen en ouders naar speciale en geïndiceerde zorg (bijv. SOVA-training)

De schoolmaatschappelijk werker zal samen met de leerling de situatie inventariseren en met de leerling trachten te werken aan een aanvaardbare oplossing.

De schoolmaatschappelijk werker informeert en onderhoudt nauw contact met de mentor, de zorgcoördinator participeert indien noodzakelijk in het IZO of ZAT.

5.2.2. Psychomotorische therapeut

Kinderen en jongeren hebben het in onze huidige maatschappij soms moeilijk met zichzelf of hun omgeving. Optima Forma heeft een team van specialisten die kinderen kunnen helpen.

Door middel van beweging en lichaamservaring wordt het gedrag van de jongere onderzocht, en worden nieuwe ervaringen op het gebied van voelen en denken opgedaan door te experimenteren met ander gedrag. Als bewegingsoefeningen worden in psychomotorische therapie situaties uit de sport en het bewegingsonderwijs toegepast. Voorbeelden hiervan zijn zwemmen, balspelen of bewegen op muziek. Voor de oefening in lichaamservaring worden verschillende methoden toegepast, zoals ademhalingsoefeningen, ontspanningsoefeningen, en technieken uit bijvoorbeeld de sensory awareness en de bio-energetica. De psychomotorisch therapeut duidt daarbij de signalen die het lichaam van de jongere afgeeft. Bewegingspatronen, lichaamstaal, ademhaling of lichaamshouding kunnen bijvoorbeeld wijzen op spanningen. Ook wordt er in psychomotorische therapie gelet op hoe de jongere omgaat met de opdrachten, met zichzelf en met anderen.

De psychomotorische therapie wordt in groepsverband toegepast, maar bestaat ook als individuele therapie. Leerlingen die hier baat bij zouden kunnen hebben kunnen worden aangemeld bij de zorgcoördinator door de mentor.

6.1. Dyslexie

Definitie dyslexie

Dyslexie is een stoornis die gekenmerkt wordt door een hardnekkig probleem met het aanleren en/of vlot toepassen van het lezen en/of spellen op woordniveau (Stichting Dyslexie Nederland, 2008)

Een dyslectische leerling:

- heeft een ernstige lees- en spellingsachterstand: zijn prestatie ligt ruim onder de norm, zowel in de klassensituatie als bij geobjectiveerd lees- en spellingsonderzoek
- heeft een hardnekkigheid of didactische resistentie: de in het onderwijs gebruikelijke didactische maatregelen en inspanningen m.b.t. remediëring hebben een gering resultaat.
- heeft een zeer trage en/of onnauwkeurige en snel verstoorde woordidentificatie; bij geobjectiveerd diagnostisch onderzoek op het gebied van de ontwikkeling van de automatisering van woordherkenning en schriftbeeldvorming ligt de score ver onder de norm.

Bij het vaststellen van dyslexie dienen deze drie kenmerken aanwezig te zijn.

De mate van dyslexie kan echter erg verschillend zijn en de grens tussen taalzwakte en dyslexie is niet gemakkelijk te trekken. Een zorgvuldige diagnosestelling is dan ook noodzakelijk!

Een psycholoog of orthopedagoog met de bevoegdheid voor het uitvoeren van een diagnostisch onderzoek formuleert het rapport, waaruit de aard en de omvang van de dyslexie blijkt.

Voor het voortgezet onderwijs is het belangrijk dat dyslexie zich niet alleen manifesteert bij het aanleren van lezen en spellen op woordniveau, maar ook bij het toepassen op latere leeftijd. Hoewel bij ernstige vormen van dyslexie de stoornis vrijwel altijd eerder is onderkend, zijn er in het voortgezet onderwijs leerlingen bij wie dyslexie zich pas manifesteert als ze veel talen en teksten moeten verwerken. Zij bereiken dan pas de grenzen van hun compensatiemogelijkheden.

6.2. Gevolgen voor het leren en het sociaal-emotioneel functioneren.

Dyslexie heeft gevolgen voor alle vakken die een beroep doen op functioneel lezen en schrijven. De problemen met technisch lezen kunnen doorwerken in problemen met begrijpend lezen.(o.a. Cain & Oakhill, 2004). De aandacht richt zich op het niet geautomatiseerde technisch lezen en spellen, in plaats van op het begrijpen van een tekst of op papier zetten van gedachten (Hacquebord, 2006). Dyslectische leerlingen kunnen een kleinere woordenschat hebben, omdat ze minder leeservaring hebben. De problemen met automatisering en werkgeheugen kunnen ook leiden tot rekenproblemen en betreft vooral het onthouden van rekenfeiten. Dit leidt tot problemen met hoofdrekenen en rekestempo.

6.2.1. Lezen

Traag en niet accuraat (hardop) lezen, ook bekende woorden worden niet altijd vlot en snel en goed gelezen. Het weglaten en/of toevoegen van woorden. Omdat het technisch lezen te veel aandacht vraagt, is er soms te weinig aandachtscapaciteit over voor tekstbegrip. Omdat lezen zo veel tijd en inspanning kost, leveren vooral lange teksten problemen op.

6.2.2. Spellen

Veel spelfouten, zowel in complexe als in alledaagse, eenvoudige woorden.

Bij onbekende spellingen onvoldoende kunnen terugvallen op een adequate strategie (regelstrategie, inprentstrategie, luisterstrategie).

Bij onbekende spellingen onvoldoende kunnen terugvallen op het analyseren van woorden in (bekende) woorddelen en afzonderlijke letters

Weinig inzicht in woordopbouw. Dit uit zich in:

- Moeite met het herkennen van delen van woorden, die hetzelfde zijn, waardoor het lezen en spellen trager en met meer fouten gaat (bijv. morfeem –heid zit zowel in schoonheid als in wijsheid).
- Moeite met het leggen van de relatie tussen spelling, grammatica en betekenis waardoor er spelfouten gemaakt worden (bijv. verkeerd-verkeert; hei-hij; grote-grootte).

6.2.3. Leren/Algemeen

Problemen met het leren en lezen van lossen woorden (zonder context)/woordvindingsproblemen.

Doordat het lezen zo veel aandacht vraagt, te weinig aandacht capaciteit voor het volgen van de tekststructuur, waardoor de rode draad zoekraakt en het maken van een samenvatting moeilijk is.

Het tekort aan aandachtscapaciteit kan ook leiden tot:

- Niet begrijpen van complexe vragen.
- Niet onthouden van meervoudige instructies, terwijl ze de afzonderlijke taken wel kunnen uitvoeren.
- Moeite met teksten/boeken met onoverzichtelijke structuur/lay-out
- Doordat het spellen van afzonderlijke woorden zo veel aandacht vraagt, te weinig aandachtscapaciteit bij het schrijven waardoor het aanbrengen van een tekststructuur en een heldere lay-out moeilijk is.
- Door te weinig lezen blijft de woordenschat soms beperkt.
- Afname van tempo en nauwkeurigheid als er 'onder druk' gewerkt moet worden (proefwerken, schoolonderzoeken, examens),
- Door niet-nauwkeurig lezen problemen met het maken van multiple choice toetsen, waar kleine verschillen vaak cruciaal zijn.
- Moeite met het maken van aantekeningen, tijdens het luisteren
- Moeite met het (snel) opschrijven van informatie die wordt gedictieerd door de leerkracht.
- Moeite hebben (en fouten maken) bij het overnemen van aantekeningen van het (digi)bord.
- Fouten maken of fouten over het hoofd zien bij het zelf corrigeren van oefeningen tijdens klassikale besprekingen.
- Moeite hebben met het onthouden of ophalen van begrippen/namen uit het geheugen (denk aan jaartallen bij geschiedenis en topografie bij aardrijkskunde).

6.2.4 Spreken/Luisteren

- Moeite met het onthouden van uitspraak van woorden/klanken.
- Moeite met het verstaan van 'snelle' spraak.
- Moeite met luisteroefeningen, omdat de woorden en klanken niet goed worden verwerkt.
- Moeite met luisteroefeningen vanwege het gebrek aan tijd, omdat het lezen van de vraag en opschrijven van het antwoord meer tijd kost dan de opgegeven tijd.

6.2.5. Moderne vreemde talen

- Moeite met het onthouden van geleerde woorden. Er is onvoldoende resultaat van intensief oefenen. Dit werkt door in alle overige vaardigheden (spreken, luisteren, begrijpend lezen en schrijven) in de moderne vreemde talen.
- Moeite met het aanleren van nieuwe klank-tekenkoppelingen, waardoor ze zich de uitspraak moeilijk eigen maken.
- Moeite met het verstaan van 'snelle' spraak van moedertaalsprekers in de moderne vreemde talen.
- Moeite met spellen.
- Moeite met afleiden van woordbetekenissen en spellingen, doordat er weinig inzicht in woordopbouw is.
- Moeite met het herkennen van delen uit woorden die hetzelfde zijn, waardoor het lezen en spellen trager en met meer fouten gaat (bijv. jour zit zowel in aujourd'hui als in toujours en journal).
- Moeite met het leggen van de relatie tussen spelling, grammatica en betekenis, waardoor er spelfouten gemaakt worden (bijv. enemys i.p.v. enemies; tu pense i.p.v. tu penses).
- Gebruik van de Nederlandse spelling bij het schrijven in de moderne vreemde talen.

6.2.6. Taak- en werkhouding

- Ongestructureerd, inadequaet en/of vluchtig taakgedrag en werkhouding.
- Moeite met plannen en vasthouden van de volgorde van denkstappen.
- Onvoldoende werkverzorging.
- Onvoldoende metacognitieve vaardigheden voor zelfsturing.
- Inadequate leerstijlen.
- Onvoldoende of tanend doorzettingsvermogen.

6.2.7 Sociaal-emotioneel functioneren

- Ernstige twijfel aan de eigen competentie.
- Aangetast zelfbeeld.
- Onvoldoende vanuit zichzelf gemotiveerd zijn (intrinsieke motivatie).
- Ontwikkelen van faalangst.
- Moeite met aansluiting bij leeftijdgenoten of volwassenen door verminderde sociale acceptatie.
- Schroom om aan een vervolgopleiding of baan te beginnen.
- Vermijden van bepaalde taken op school op sociaal gebied zoals vrijwilligerswerk of bestuurswerk.

7. Signalering op het Emelwerda College

De signalering kan plaatsvinden:

- Op basis van informatie uit het basisonderwijs.
- Door observatie.
- Door afnamen van de signaleringstoetsen in de brugklas.

7.1. Informatie uit het basisonderwijs

Het onderwijskundig- of schoolverlatersrapport dat het basisonderwijs meegeeft naar het EC kan signalen bevatten dat een leerling(e) problemen heeft met lezen en/of spellen. Wanneer uit die informatie blijkt dat er signalen zijn van ernstige lees en/of spelling problemen, zoekt de dyslexiecoach uit wat die problemen inhouden, hoelang ze al bestaan, hoe ernstig ze zijn, welke hulp de leerling de al heeft gehad en wat de resultaten daarvan waren (zie bijlagen 7.1).

Signalering aan de hand van de gegevens vindt plaats in de periode april tot en met juni, als de leerlingen zich aanmelden.

7.2. Observaties door docenten

Als een docent op basis van observaties van een leerling het vermoeden van lees- en spellingsproblemen heeft, kan hij/zij nagaan of collega's dit vermoeden delen.

De dyslexiecoach zal op basis van deze (gedeelde) observaties verdere actie ondernemen (zie bijlage).

7.3. Signaleringstoetsen in de brugklas.

Na een week of zes wordt een signaleringstoets afgenomen. De toetsprogramma's van Muiswerk worden hiervoor gebruikt. Verder onderzoek vindt plaats bij de 10% laagst scorende leerlingen en de overige 25% laagst scorende leerlingen worden in de gaten gehouden.

Dit signaleringsonderzoek omvat toetsen voor begrijpend lezen en begrijpend luisteren (Het zinnendictee. Het wonderlijke weer en de stillees toets "Hoe gevaarlijk is een tekenbeet?" en de schrijfsnelheid.

7.4. Onderzoek na signalering en doorverwijzing.

Op basis van de signalering kan geen diagnose worden gesteld, maar levert wel een hulpvraag op. De dyslexiecoach neemt contact op met leerling en ouders en verzamelt zoveel mogelijk informatie (zie bijlagen 7.4) die duidelijk moet of de gesignaleerde lees- en spellingsproblemen ernstig en hardnekkig zijn.

Indien dit niet het geval is wordt de leerling niet doorverwezen voor onderzoek naar dyslexie.

Het mag niet gebeuren dat een leerling waarvan de prestaties in een neerwaartse spiraal terecht komen, direct doorgestuurd wordt naar de dyslexiecoach voor onderzoek naar dyslexie. Er kan iets totaal anders aan de hand zijn en de mentor heeft bij de onderkenning van de problematiek een belangrijke rol.

Wanneer het vermoeden van dyslexie blijft bestaan, verwijst de zorgcoördinator/dyslexiecoach de leerling voor verder onderzoek door naar de GZ-psycholoog of orthopedagoog van Aandacht+.

De kosten hiervoor worden door de school betaald.

7.5. De rapportage voor leerling, ouders en de school

Als de dyslexiecoach onderzoek heeft gedaan en geen reden ziet tot doorverwijzing, wordt dit vermeld in Magister met eventueel aanbevelingen aan de direct betrokkenen. Het onderzoek van de orthopedagoog of GZ-psycholoog resulteert in een onderzoeksverslag waarin de onderzoeksvragen worden beantwoord en waarin wordt aangegeven welke begeleiding de leerling nodig heeft. Dit onderzoek wordt persoonlijk toegelicht door de GZ-psycholoog aan de leerling, de ouders en de dyslexiecoach van het EC.

Het is aan de leerling en de ouders of zij het rapport aan de school geeft (beroepscode NIP; 2007; NVO,2009). Bij toestemming wordt dit vermeld in Magister. Zowel Aandacht+ als de dyslexiecoach stimuleren dit te doen. Het rapport van de GZ-psycholoog/orthopedagoog heeft een geldigheidsduur van twee jaar. De diagnose dyslexie is onbeperkt geldig.

7.6. Dyslexieverklaring

Als de diagnose dyslexie is gesteld, voegt de GZ-psycholoog of orthopedagoog de dyslexieverklaring toe. Die is uitdrukkelijk voor de school bestemd, omdat daarin de aanbevelingen staan. Het gaat daarbij zowel om aanbevelingen voor remediering als om aanpassingen ter compensatie en de mogelijke dispensaties.

In de dyslexieverklaring staat dat uit het diagnostisch onderzoek is gebleken dat bij de leerling dyslexie is vastgesteld. De verklaring geeft tevens zo concreet mogelijk aan welke maatregelen, faciliteiten, materialen, behandelingsvormen noodzakelijk zijn. Voor zover het in de mogelijkheden ligt van de het Emelwerda College zal zij de aanbevelingen enz. respecteren en toepassen in de onderwijsleersituatie.

Op basis van de verklaring krijgt de leerling een dyslexiepas van de dyslexiecoach. Op deze pas, die de leerling altijd bij zich houdt, staat welke aanpassingen en ondersteuning de leerling hem zijn toegezegd. Op de achterzijde van de pas staan de plichten vermeld van de leerling. De school houdt zich het recht toe om bij misbruik de pas (tijdelijk) in te vorderen.

In uitzonderingsgevallen kunnen de omstandigheden veranderen, waardoor andere begeleiding en facilitering noodzakelijk is. In overleg met de GZ-psycholoog of orthopedagoog kunnen dan in overleg met de leerling, de dyslexiecoach en eventueel de ouders, de aanbevelingen in de dyslexieverklaring worden aangepast. De dyslexieverklaring wordt dan niet geheel herschreven.

7.7. Aanpassing van het onderwijs: compenserende faciliteiten en dispensaties

Compenserende aanpassingen hebben betrekking op lezen, schrijven, toetsing en beoordeling.

Eén aanpassing is overstijgend en telt voor alle vaardigheden en situaties: tijdsverlenging.

Dit is van groot belang voor de dyslectische leerling omdat dit direct invloed heeft op de prestaties: hij weet dat hij nog tijd over heeft en kan hierdoor rustiger werken. Indien noodzakelijk en na overleg met de betrokken docent kan hij gebruik maken van het zorglokaal. Ook is het mogelijk om mondeling te overhoren.

I.v.m. de organisatie is voorafgaand tijdig overleg met de vakdocent noodzakelijk.

7.8. Aanpassingen die gebruikt (kunnen) worden voor dyslectische leerlingen

Algemene aanpassingen:

- Vrijstelling van Duits of Frans in het VMBO.
- Tijdsverlenging voor taken.

Aanpassingen met betrekking tot lezen:

- Gebruik van luisterboeken (Dedicon).
- Gebruik *tekst-naar-spraaksoftware voor studieboeken, overig studiemateriaal en toetsen.
- Gebruik van de ReadingPen.
- Vrijstelling van voorleesbeurten.
- Vermindering omvang van boekenlijst.

Aanpassingen met betrekking tot schrijven:

- Spellen.
- Gebruik van tekstverwerker met spelling- en grammaticacontrole.
- Gebruik woordvoorspeller.
- Gebruik *tekst-naar-spraaksoftware om eigen teksten te luisteren.
- Gebruik van regelkaarten.
- Vrijstelling van spellingstoetsen (echter niet wanneer deze onderdeel van referententoets of schoolexamen zijn).

Structuur, stijl en grammaticale correctheid:

- Gebruik van tekstverwerker met grammatica controle en tekst*tekst-naar-spraaksoftware.
- Gebruik van *mindmap software (www.spark-space.com).

Handschrift en typevaardigheid:

- Gebruik van spraakherkenningssoftware.
- Gebruik mindmapsoftware om met steekwoorden antwoorden op te vragen en opdrachten schematisch aan te geven en eventueel mondeling toe te lichten.
- Gebruik van Livescribe Smartpen.

Aanpassingen met betrekking tot toetsen en beoordeling:

- Toetsen in schreefloze letter minimaal punt 12 lettergrootte.
- Extra tijd geven voor het maken van proefwerken in zorglokaal.
- Minder opdrachten laten maken.
- Bij luistertoetsen de leerling laten werken in zorglokaal.
- Aangepaste beoordeling spelling bij talen.
- Gebruik van spellingslijst, lijst met formules of symbolen.

L2S spraaksoftware

Het Emelwerda College maakt gebruik van de netwerkversie L2S spraaksoftware. Dit is een computerprogramma dat dyslectische leerlingen, taalzwakke leerlingen en leerlingen met een visuele beperking ondersteunt bij het lezen en schrijven. Voor de laatste groep leerlingen wordt ook gebruik gemaakt van Optelec. Het programma is ook geschikt voor het inscannen van teksten en leest rechtstreeks voor uit foto-PDF's (Skan Read). Het werkt met Dedicon bestanden.

Woordenlijsten en woordenboek zijn gekoppeld aan het programma.

De L2S wordt geïnstalleerd in W41 en in de zorglokalen. Om de leerlingen bekend te maken met het programma krijgen zij een beginnersles. Leerlingen die werken met andere softwareprogramma's, zoals Kurzweil of Sprintplus moeten contact opnemen met de zorgcoördinator om de mogelijkheden te bespreken voor het gebruik op school. Het Emelwerda College heeft geen netwerkversies van deze softwareprogramma's.

7.9. Ernstige rekenproblemen en dyscalculie.

Ernstige rekenproblemen kunnen ontstaan als er onvoldoende afstemming wordt gerealiseerd tussen het (reken) onderwijs en de onderwijsbehoeften van de leerling. De kenmerken van het onderwijs sluiten dan niet aan bij de (aangeboren en verworven)kenmerken van de leerling.

Men spreekt van dyscalculie als ernstige rekenproblemen ondanks langdurige deskundige begeleiding en zorgvuldige (pogingen tot) afstemming hardnekkig blijken en onveranderd blijven bestaan. De kenmerken van de leerlingen blijven dan vooralsnog dominant.

Naarmate de rekenproblemen ernstiger van aard worden, moeten de aandacht en begeleiding intensiever worden.

Het is van belang om het etiket 'dyscalculie' zo min mogelijk te gebruiken, omdat deze kwalificatie ernstige maatschappelijke gevolgen heeft voor de betrokken leerling.

In de dagelijkse lespraktijk is de grens tussen ernstige rekenproblemen en dyscalculie moeilijk te trekken. Daarvoor is psychodiagnostisch onderzoek nodig door een orthopedagoog/gz-psycholoog van Aandacht+. Pas daarna kan bij uitblijvend effect zo nodig een dyscalculieverklaring worden verstrekt.

7.10. Waarneembare verschijnselen bij dyscalculie

Er is een grote discrepantie tussen de ontwikkeling van de leerling in het algemeen en zijn rekenontwikkeling.

De achterstand is hardnekkig. De leerling laat –ondanks gerichte deskundige begeleiding – bijna geen vooruitgang zien. Dit is vastgesteld op grond van zowel een kwalitatieve als een kwantitatieve analyse van leerresultaten van de leerling.

De problemen zijn ontstaan vanaf het verwerven van de basisvaardigheden in het domein getallen en beïnvloeden ook de ontwikkeling op het domein verhoudingen en het domein maten en meetkunde (inclusief de leerstoflijnen tijd en geld).

7.11. Consequenties van dyscalculie

Zowel in wiskunde als in de andere vakken (zoals natuurkunde, scheikunde, aardrijkskunde, economie, techniek) is gebrek aan basale rekenvaardigheid een handicap.

Gedurende de hele schoolloopbaan en in het maatschappelijke verkeer blijft die beperkte rekenvaardigheid storend, vanwege het praktische ongemak en door de sociaal-emotionele gevolgen.

Problemen met de basisvaardigheden blijven ook op latere leeftijd bestaan en daarmee de invloed op beroepsperspectieven en maatschappelijke redzaamheid. Sommige beroepsopleidingen zijn geblokkeerd en bepaalde beroepen zijn uitgesloten.

7.12. Signalering van dyscalculie op het Emelwerda College.

Het beleid van de school is er op gericht om de signalering van leerlingen met ernstige rekenproblemen tijdig te laten plaatsvinden door:

- Het herkennen van mogelijke risico's in de voorgeschiedenis van de leerling bij de intake.
- Het organiseren van een nulmeting medio september.
- Het analyseren van de resultaten van zowel de intake als de nulmeting door de zorgcoördinator (medio oktober).
- Het voorstellen van een passende begeleiding.
- Het bevorderen van de deskundigheid van de leraren om zowel een analyse als het maken van een opleidingsopzet mogelijk te maken.

Als blijkt dat een leerling ernstige problemen heeft met (leren) rekenen en onvoldoende profiteert van de differentiatie en de passende begeleiding, kan een psychodiagnostisch onderzoek plaatsvinden door de orthopedagoog/gz-psycholoog van Aandacht+.
Dit vindt bij voorkeur plaats voor het einde van het tweede leerjaar.
Het onderzoek vindt plaats in samenwerking met de zorgcoördinator.

Het Emelwerda College volgt het advies gegeven vanuit het Protocol Ernstige RekenWiskunde – probleem en Dyscalculie om alleen in de eerste twee leerjaren psychodiagnostisch onderzoek te laten uitvoeren om de diagnose ‘dyscalculie’ te kunnen stellen en eventueel een dyscalculieverklaring te kunnen verlenen om de volgende redenen:
De invloed van de schoolvorderingen is na ongeveer tien jaar onderwijs niet meer los te koppelen van de persoonskenmerken die de rekenontwikkeling beïnvloeden.
Naarmate leerlingen ouder worden valt niet meer te bepalen hoe leerlingen mede door hun persoonskenmerken al of niet hebben kunnen profiteren van het geboden onderwijs.
In de bovenbouw van het vwo is het daarom steeds moeilijker dyscalculie in zijn zuivere vorm vast te stellen. Het afgeven van een dyscalculieverklaring is niet meer verantwoord.

Een dyscalculieverklaring is ook te beschouwen als een verbodentoevangsverklaring voor diverse beroepen.

Voor sommige leerlingen echter kan psychodiagnostisch onderzoek ook in het tweede leerjaar gewenst zijn voor gerichte individuele begeleiding en zal dan ook worden uitgevoerd.
Dit onderzoek wordt dan uitgevoerd, omdat dit gericht is op de meer algemene aspecten van het functioneren van een leerling.

7.13. Dyscalculieverklaring

Een leerling krijgt een dyscalculieverklaring om perspectief te bieden voor zijn verdere schoolloopbaan. De verklaring is geldig gedurende de verdere schoolloopbaan voor de leerling. Sommige opleidingen zijn niet wenselijk voor leerlingen met een dyslexieverklaring, doordat rekenvaardigheid vereist is in het beroep waartoe zij opleiden. De decaan kan de leerling hierover informatie verschaffen.

Voorwaarden voor het afgeven van een dyscalculieverklaring:

- De leerling beschikt over voldoende intelligentie (vanaf TIQ 85).
- Er is een grote discrepantie tussen de ontwikkeling van de leerling in het algemeen en zijn rekenontwikkeling.
- De achterstand is hardnekkig. De leerling laat ondanks gerichte deskundige hulp in de RH /steunlessen, bijna geen vooruitgang zien. Dit is vastgesteld op grond van zowel kwantitatieve als kwalitatieve analyse van de leerresultaten van de leerling.
- De problemen zijn ontstaan vanaf het verwerven van de basisvaardigheden in het domein getallen en beïnvloeden ook de ontwikkeling.

In de dyscalculieverklaring staat beschreven welke specialistische begeleiding en facilitering de leerling nodig heeft.

De verklaring maakt onderscheid tussen onderwijs, voortgangstoetsen en toetsen die deel uitmaken van het eindexamen.

Bij toetsen in het kader van het eindexamen zijn extra hulpmiddelen alleen toegestaan als deze extra hulpmiddelen niet leiden tot het vervallen van een exameneis. Bij centrale examens en de (centrale) rekentoets VO zijn de toegestane hulpmiddelen vastgelegd in de regels van het College voor Examens, gebaseerd op het Eindexamenbesluit VO.

Onderstaande faciliteiten zijn in ieder geval toegestaan op het Emelwerda College bij het onderwijs en toetsing:

- Gebruik van een rekenmachine.
- Bieden van voldoende tijd.
- Het bieden van een rustige werkplek (Zorglokaal), met name bij toetsen en examens.

7.14. Begeleiding en ondersteuning bij het rekenonderwijs op het Emelwerda College

De leerlingen die instromen in klas 1 hebben in de voorgaande jaren vrijwel elke dag rekenonderwijs gevolgd. Het PO heeft gebruikt gemaakt van een rekenmethode met daarnaast het Protocol ERWD (ernstige reken-wiskunde problemen en dyscalculie). De rekenverschillen zijn echter groot.

Vooraf voor rekenzwakke leerlingen is het belangrijk dat de begeleiding en ondersteuning die zij in het basisonderwijs hebben kregen zo snel mogelijk wordt voortgezet.

In het dossier bij de overdracht PO-VO staat aangegeven hoe de rekenontwikkeling van de leerling op dat moment is en hoe het verloop tijdens de basisperiode is geweest. Ook staat vermeld of de leerling een dyscalculieverklaring heeft.

7.15. Hoogbegaafdheid

Scholen hebben als opdracht passend onderwijs te bieden aan alle leerlingen die zijn ingeschreven bij de school. Hoogbegaafde leerlingen vallen ook onder de categorie zorgleerlingen, omdat zij speciale pedagogische en didactische behoeftes hebben. Voor hen dient het onderwijs en de begeleiding die zij krijgen dus ook vastgelegd te zijn in een plan. Dat roept vragen op zoals 'Hoe protocolleren we signalering en diagnostiek?' 'Wanneer vinden wij dat we passend onderwijs bieden?' 'Welke keuzemogelijkheden zijn er voor begeleidingsvormen?'

En 'Hoe gaan we om met leertijdverkorting?' Uitgangspunt is dat er een doorgaande lijn in de aanpak moet ontstaan die aansluit bij de bestaande manier van onderwijs geven op onze school. Het beleid is dat ook hier gestreefd wordt naar onderwijs dat passend is voor de leerling. Docenten krijgen informatie over uiteenlopende onderwerpen als de herkenning van hoogbegaafdheid, motivatie en relaties met anderen. Er worden ook praktische tips uitgewisseld.

De achtplusklas is er voor leerlingen die (hoog)begaafd zijn. Zij kunnen meer lesstof aan naast het gewone programma. Onder leiding van iemand die gespecialiseerd is in het begeleiden van deze leerlingen komen ze elke week bij elkaar. De kinderen maken hiervoor geen extra uren. Eén van de doelen is o.a. om gelijkgestemden te ontmoeten en ervaringen uit te wisselen. De leerlingen kiezen uit verschillende verbredingsopdrachten op taalkundig of wiskundig gebied of werken aan een eigen project. Er is keus uit individuele en groepsopdrachten. Ook zijn er activiteiten voor de hele groep zoals filosoferen, uitdagende denkspellen en groepsopdrachten.

7.16. Leerlingen met speciale behoeften (auditief- visueel)

Om goed te kunnen meekomen op school, hebben visueel of auditief gehandicapte leerlingen speciale aandacht en extra ondersteuning nodig op basis van een onderwijsarrangement.

De ambulante begeleiders van de betreffende instellingen (Siméa, Bartimeus en Visio) geven ondersteuning op maat aan de betrokken leraren en leerlingen. De onderwijsbehoeften van de leerling en de ondersteuningsbehoeften van de docent zijn in deze richtinggevend voor de ondersteuning. Te denken valt hierbij aan bijv.: een doelmatige inzet van ICT, leermiddelen en methodieken die zijn afgestemd op de leerling, collegiale consultatie enz. De gemaakte afspraken worden vastgelegd in een begeleidingsplan.

Uitgangspunt bij de extra ondersteuning is: regulier waar mogelijk, speciaal waar noodzakelijk.

7.17. Leerwegondersteunend onderwijs (lwoo)

Leerlingen die in aanmerking komen voor plaatsing in het lwoo zijn leerlingen met een leerachterstand. Deze kan samenhangen met een beneden gemiddelde intelligentie, maar kan ook het gevolg zijn van sociaal-emotionele problematiek. Dit is de doelgroep voor het Leerwegondersteunend onderwijs.

Basisscholen zijn bij uitstek in de positie om een signalerende en adviserende rol te spelen. Zij hebben goed zicht op het kind, vooral wat betreft het didactische domein. Zij kunnen in het geval van een leerachterstand een inschatting maken van mogelijke oorzaken.

Wat zijn de criteria voor het leerwegondersteunend onderwijs?

Bij de indicatiestelling staan de volgende drie kenmerken van de leerling centraal:

- o de leerachterstand
- o het IQ
- o eventuele sociaal-emotionele problematiek.

Leerachterstand

Het gaat hier om de leerprestaties van de leerling op de volgende vier domeinen: technisch lezen, begrijpend lezen, spellen en inzichtelijk rekenen. De leerling moet voor een indicatie een bepaalde achterstand hebben op ten minste twee van de vier domeinen.

Voor een indicatie Leerwegondersteunend onderwijs is een relatieve leerachterstand op twee of meer domeinen vereist van 0,25 tot 0,50. Minimaal één van deze twee domeinen moet inzichtelijk rekenen of begrijpend lezen betreffen. Bij een combinatie van alleen spellen en technisch lezen is een indicatie dus niet mogelijk.

Intelligentiequotiënt(IQ)

Het gaat hier om de cognitieve capaciteiten van de leerling, uitgedrukt in een IQ. Daarbij bestaat onderscheid tussen verbale en performale (lees: 'praktische') intelligentie.

Het gemiddelde IQ is 100: hoe hoger het IQ op basis van een test, des te intelligenter is de leerling. Het IQ zegt iets over de leerweg die een leerling aan kan.

Sociaal-emotionele problematiek

Bij sociaal-emotionele problematiek gaat het alleen om sociaal-emotionele problematiek die de leerling substantieel belemmert in deelname aan het leerproces. We hebben het hier over faalangst, prestatie-motivatie of 'emotionele instabiliteit'.

De beoordeling of daarvan sprake is, en zeker het vaststellen van de mate waarin, is niet eenvoudig. Iedereen heeft wel eens sociaal-emotionele problemen, terwijl niet meteen veel extra zorg nodig is. Of er in substantiële zin sprake is van sociaal-emotionele problematiek wordt vastgesteld door een bevoegd diagnosticus. Die doet dit aan de hand van gangbare en als betrouwbaar beoordeelde screenings- en diagnostische instrumenten. De ervaringsgegevens vanuit het basisonderwijs spelen hierbij een belangrijke rol.

Leerlingen die in aanmerking komen voor een indicatie voor Leerwegondersteunend onderwijs hebben:

- een IQ binnen de bandbreedte 75 tot en met 90 en
- een relatieve leerachterstand (LA) van 0,25 tot 0,5

Dit is berekend conform de formule $LA = 1 - DLE/DL$ op twee van de vier domeinen (inzichtelijk rekenen, begrijpend lezen, technisch lezen en spellen waarbij minimaal één van de twee domeinen inzichtelijk rekenen of begrijpend lezen betreft).

Een leerling kan ook in aanmerking komen als hij of zij:

- een IQ heeft binnen de bandbreedte 91 tot en met 120 en
- een relatieve leerachterstand (LA) heeft van 0,25 tot 0,5

Dit is berekend conform de formule $LA = 1 - DLE/DL$ op twee van de vier domeinen (inzichtelijk rekenen, begrijpend lezen, technisch lezen en spellen waarbij minimaal één van de twee domeinen inzichtelijk rekenen of begrijpend lezen betreft) én een sociaal-emotionele problematiek heeft, zoals faalangst, prestatiemotivatie of 'emotionele instabiliteit'.

7.18. Begeleiding op het Emelwerda College

Men onderscheidt in het PO een vijftal fasen in onderwijsbehoeften bij het leren rekenen, te weten:

- Fase blauw: leerling die een zeer goede en snelle ontwikkeling heeft doorgemaakt;
- Fase groen: leerling die een 'normale' rekenontwikkeling heeft doorgemaakt;
- Fase geel: leerling die op deelgebieden (geringe) rekenproblemen heeft ervaren;
- Fase oranje: leerling die ernstige rekenproblemen ervaart en op dat gebied specifieke ondersteuning, specifieke onderwijsbehoeften heeft;
- Fase rood; leerling die ernstige, maar tevens hardnekkige rekenproblemen ervaart (dyscalculie)

Het Emelwerda College maakt gebruik van drie begeleidingscategorieën omdat deze bruikbaar zijn in alle leerjaren van het VO.

Begeleidingscategorie 1:

- Begeleiding van leerlingen binnen de reguliere rekenlessen.

Categorie 1a: de leerlingen in deze categorie kunnen binnen hun leerroute in principe zonder problemen het rekenonderwijs aan. Zij hebben geen specifieke onderwijsbehoeften en zijn in staat om 2F en 3F te kunnen behalen.

Categorie 1b: in deze categorie zitten leerlingen die op deelgebieden (geringe) rekenproblemen ervaren. Deze rekenproblemen kunnen van tijdelijk aard zijn.

De begeleiding van deze groep leerlingen vindt plaats in de reguliere lessen, zo nodig in sub-groepjes. De leerlingen in deze categorie kunnen op onderdelen wisselen van categorie 1a naar 1b en omgekeerd. Als de problemen overwonnen zijn doen ze weer gewoon zonder specifieke begeleiding mee in de groep. De rekenleraar en de dyscalculiecoach beoordelen of er sprake is van voldoende vooruitgang van de rekenontwikkeling van de leerlingen. Wordt er onvoldoende vooruitgang geboekt, dan wordt de leerling ingedeeld bij begeleidingscategorie 2.

Begeleidingscategorie 2:

- Begeleiding van leerlingen op basis van een individueel handelingsplan bij ernstige rekenproblemen.

In deze categorie zitten leerlingen die ernstige rekenproblemen hebben en speciale ondersteuningsbehoeften hebben. Zij krijgen specifieke individuele instructie buiten de groep (RH-lessen / steunlessen) en aanvullende instructie binnen de (sub)groep). De begeleiding wordt na een half jaar door de dyscalculiecoach of rekenspecialist geëvalueerd. Leerlingen met aantoonbaar voldoende vooruitgang gaan terug naar begeleidingscategorie 1. Leerlingen die onvoldoende of geen vooruitgang laten zien gaan naar begeleidingscategorie 3.

Begeleidingscategorie 3:

- Intensieve en structurele begeleiding op basis van een individueel handelingsplan bij ernstige en hardnekkige rekenproblemen.

In deze categorie worden leerlingen geplaatst die ernstige en hardnekkige rekenproblemen ervaren. De leerlingen krijgen begeleiding op maat. Dit is specifieke instructie op basis van een individueel handelingsplan. Zij krijgen individueel of in kleine groepjes rekenonderwijs op maat, buiten de groep. Indien mogelijk wordt wel regelmatig aansluiting gezocht bij de groep.

Begeleidingscategorie 3 betreft de volgende leerlingen:

- Leerlingen met een dyscalculieverklaring
- Leerlingen met ernstige rekenproblemen bij wie het vermoeden bestaat dat deze rekenproblematiek hardnekkig is. Zij krijgen een psychodiagnostisch onderzoek, gericht op het vaststellen van dyscalculie. Dit onderzoek vindt bij voorkeur niet later plaats dan in het tweede leerjaar.
- Leerlingen bij wie na een psychodiagnostisch onderzoek geen dyscalculie is vastgesteld, maar bij wie slechts geringe of geen vooruitgang kan worden vastgesteld, krijgen hier ook begeleiding op maat.
- Leerlingen uit het PO waar de procedure van een psychodiagnostisch onderzoek loopt, komen ook in deze categorie. De resultaten van het onderzoek en het daarbij passende handelingsplan worden door het Emelwerda College overgenomen en uitgevoerd.
- Leerlingen met een dyscalculieverklaring blijven structureel in begeleidingscategorie 3.

Leerlingen die een duidelijke vooruitgang laten zien gaan terug naar begeleidingscategorie 2. Laten zij echter slechts geringe of geen vooruitgang zien, dan blijven ze in begeleidingscategorie 3.

7.19. De leerling

Het succes van de begeleiding en ondersteuning staat of valt met de betrokkenheid van de leerling zelf. Het is de taak van de school om hem hierbij te ondersteunen. De leerling zelf is zo veel mogelijk 'eigenaar' van zijn eigen leerproces. Inzicht van de leerling is noodzakelijk in het belang van rekenen en de betekenis van de rekentoets.

Welk referentieniveau moet hij aan het eind van zijn leerroute minimaal halen en welke rekentoets moet hij kunnen maken: 2F of 3F.

7.20. Vastleggen van vorderingen en evaluatie

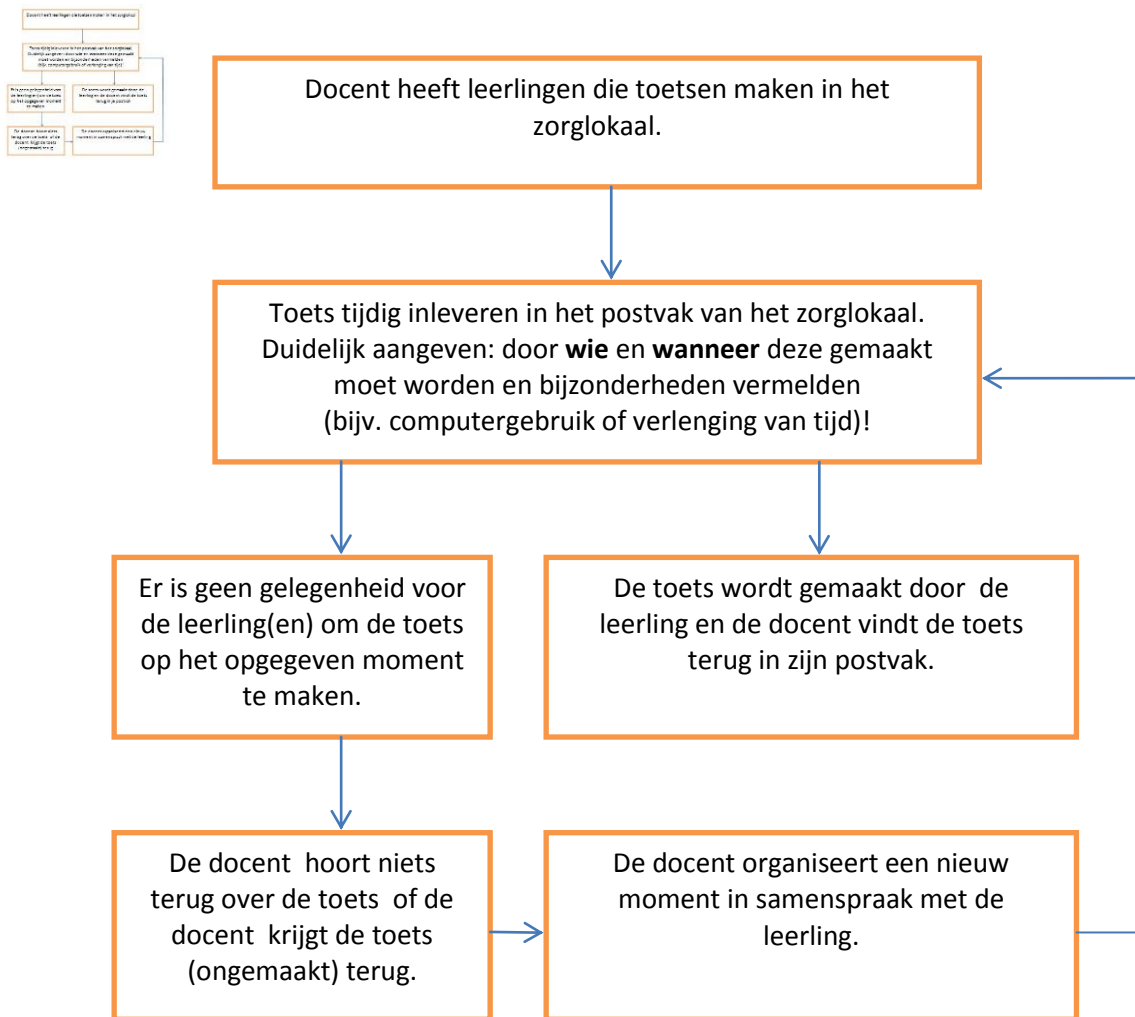
De vorderingen (behaalde doelen) van de leerling in de verschillende begeleidingscategorieën worden vastgelegd in het leerlingvolgsysteem.

In dit dossier worden naast het handelingsplan ook toetsresultaten, relevant rekenwerk enz. opgenomen. De betrokkenen kunnen zodoende de ontwikkeling van de leerling volgen en op elkaar afstemmen.

Binnen elke begeleidingscategorie wordt op vaste momenten geëvalueerd.

7.21. Schema procedure toetsen maken in het zorglokaal

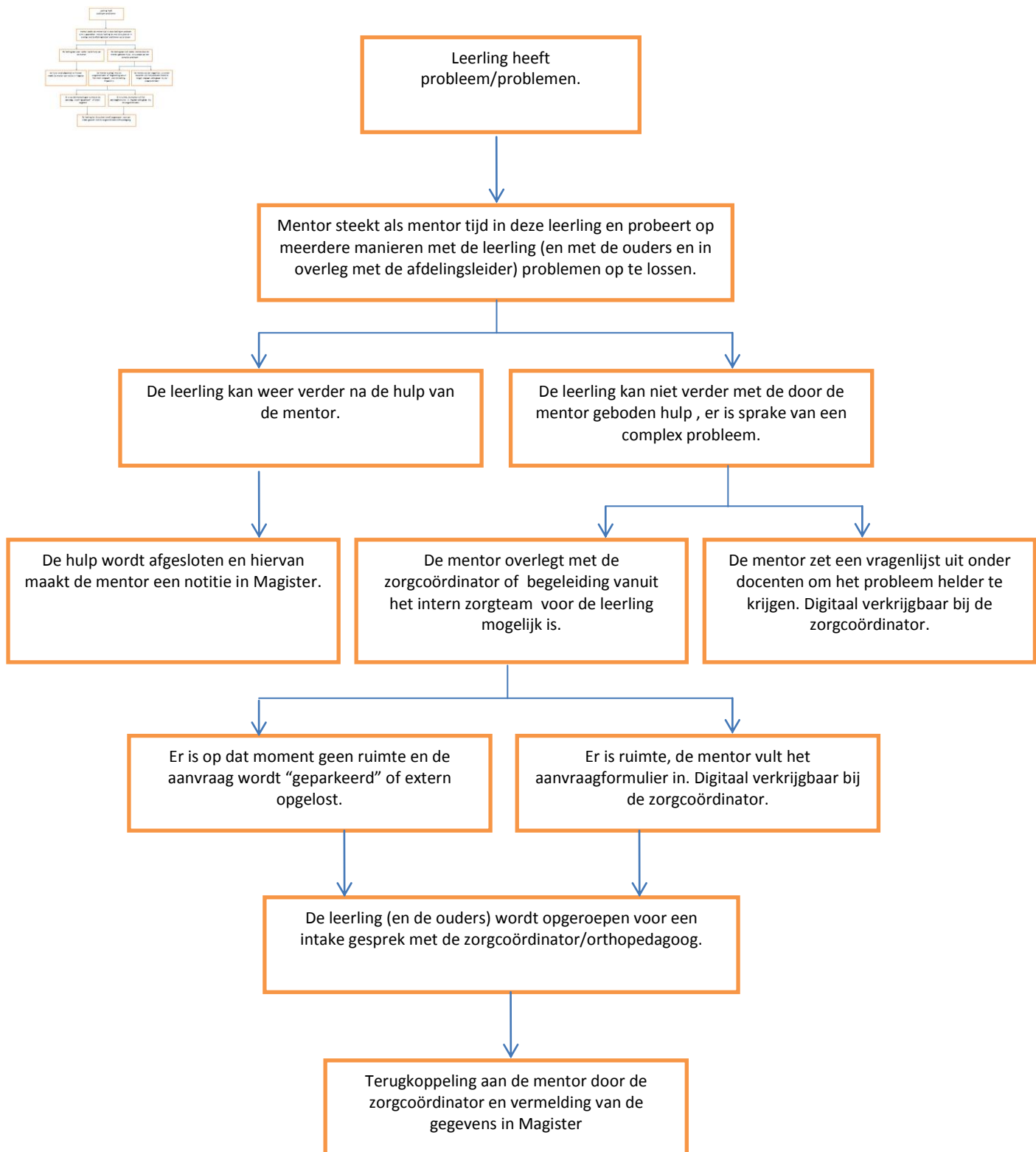
Welke leerlingen maken toetsen in het zorglokaal?

Alleen die leerlingen die, vanwege bijzondere omstandigheden toestemming krijgen van de afdelingsleider en/of zorgcoördinator om toetsen te maken in het zorglokaal.

De zorgcoördinator verleent deze toestemming aan:

- Leerlingen met de diagnose dyslexie.
- Leerlingen met de diagnose dyscalculie.
- Leerlingen met speciale behoeften.
- Leerlingen in bijzondere omstandigheden.

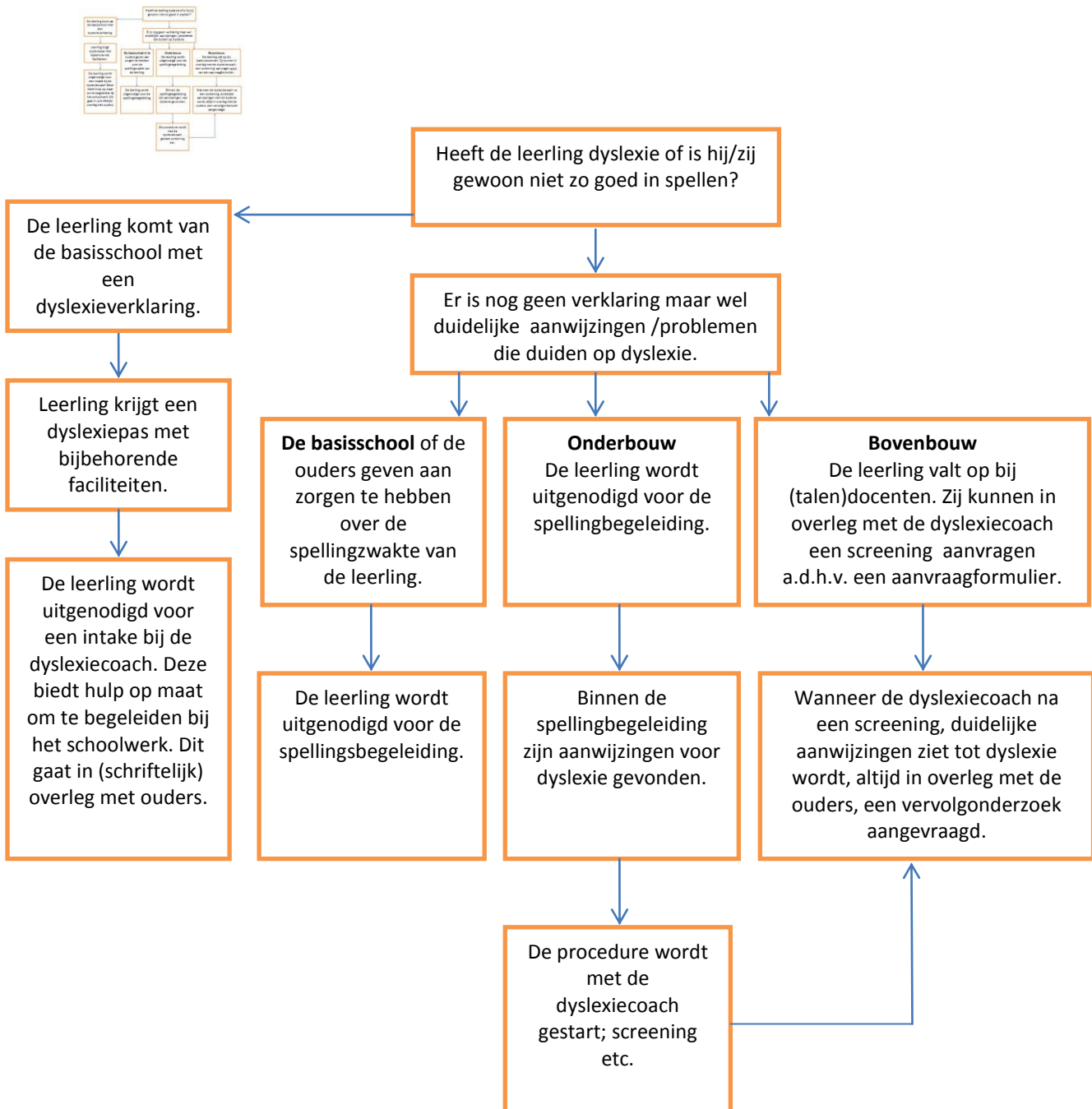
7.22. Schema procedure aanmelden 2e lijn begeleiding (Intern Zorgteam)

N.B.

Leerlingen met een diagnose, maar zonder LGF, komen automatisch in aanmerking voor extra begeleiding. Ouders kunnen dit aangeven op het aanmeldingsformulier. Voor overige leerlingen geldt bovenstaande procedure.

7.23. Schema procedure (mogelijke) dyslectische leerlingen

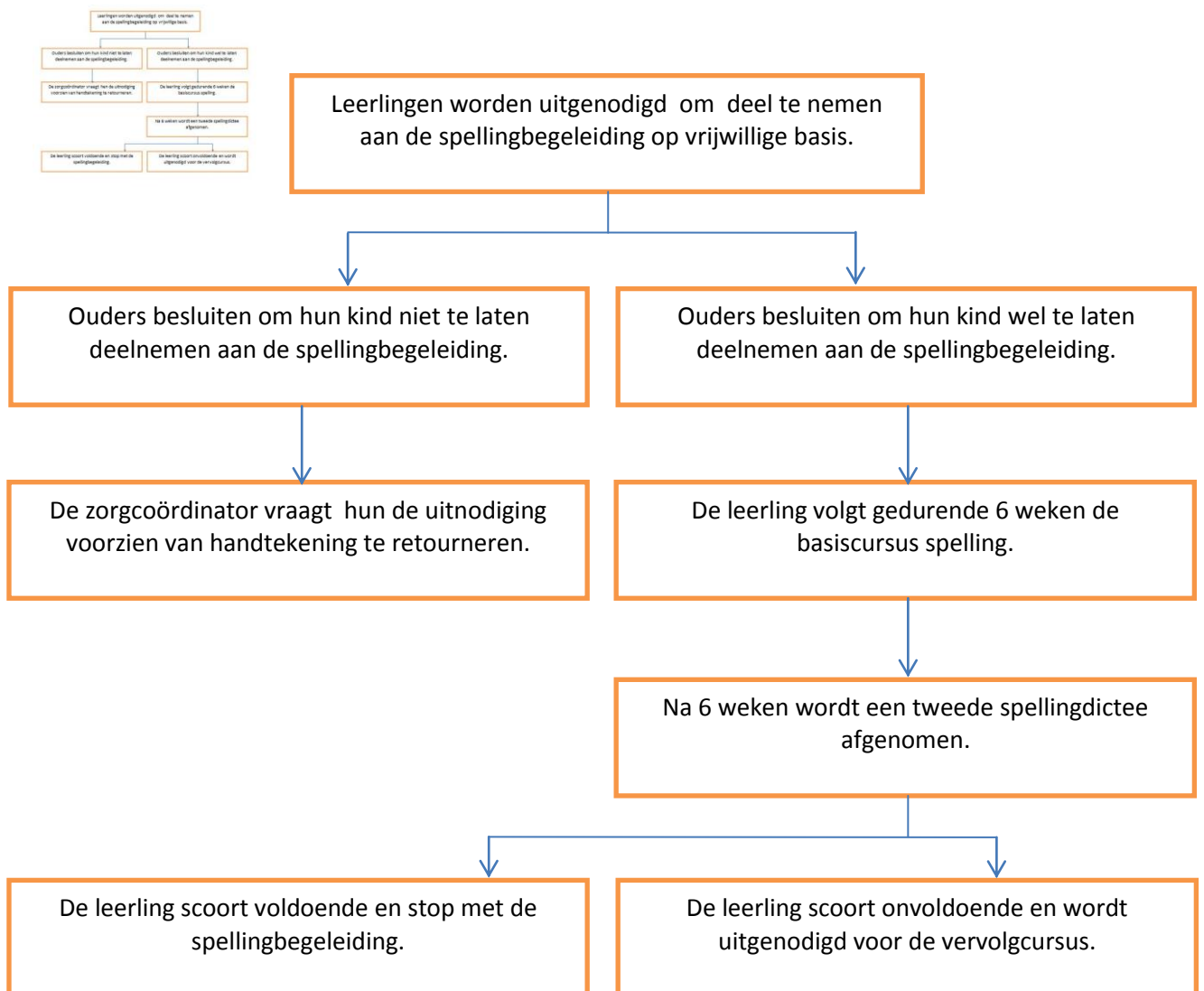
7.24. Schema procedure aanmelden spellingbegeleiding

Voor wie?

- Voor leerlingen met achterstanden op het gebied van spelling/lezen (op basis van dossier basisschool)
- Voor leerlingen van wie ouders aangeven dat ze graag in aanmelding komen voor spellingbegeleiding
- Voor leerlingen die tijdens de eerste weken opvallen door (taal)achterstanden

Welke personen kunnen leerlingen opgeven bij de dyslexiecoach?

- Mentoren
- Docenten Nederlands
- Leden van het Intern Zorgteam

7.25. Schema procedure aanmelden Remedial Teaching

Remedial Teaching is in eerste instantie bedoeld voor dyslectische en dyscalculische leerlingen. Na een intakegesprek dat door de dyslexie/dyscalculie coach met alle nieuwe leerlingen wordt gevoerd, wordt besloten om al dan niet RT in te zetten.

Let op: een RT traject is altijd kortdurend (3 tot 6 keer) en gericht op helpen compenseren.

Wanneer langdurige hulp en remediëren noodzakelijk blijkt, dan volgt een doorverwijzing naar externe hulpverlening.

Onderstaande procedure beschrijft de te nemen stappen voor niet-dyslectische of niet-dyscalculische leerlingen.

